Выходзіць з 20 снежня 1945 года

Настаўніцкая газета

ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

№ 77 (5408)
Чацвер, 27 чэрвеня 2002 года

Мова, адукацыя, час

У Нацыянальным інстытуце адукацыі прайшоў "круглы стол" па пытаннях беларускамоўнай адукацыі, наладжаны пад эгідай ЮНЕСКА і пры падтрымцы Міністэрства адукацыі

У спрэчцы, як вядома, нараджаецца ісціна. Але вядома і іншае: колькі людзей, столькі ж і меркаванняў, кожнае з якіх прэтэндуе на тое, каб быць гэтай самай ісцінай.

Пакуль што цяжка сказаць, ці "нарадзіў" гэтую канчатковую ісціну "круглы стол" "Мова, адукацыя і час", праведзены пад эгідай ЮНЕСКА і пры падтрымцы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь у Нацыянальным інстытуце адукацыі, але бясспрэчна акурат іншае: удзельнікі "круглага стала" змаглі-такі выказаць самыя розныя меркаванні і канкрэтныя прапановы адносна набалелага апошнім часам пытання беларускамоўнай адукацыі. І самае галоўнае: свае прапановы змаглі адрасаваць непасрэдна адно аднаму прадстаўнікі зусім розных структур і арганізацый: сябры грамадскіх суполак і бацькоўскіх камітэтаў - кіраўніцтву Міністэрства адукацыі і наадварот; шараговыя настаўнікі - навукоўцам-лінгвістам, ад якіх залежаць якасць і змест падручнікаў; пісьменнікі і гісторыкі - кіраўнікам адукацыйных інстытутаў і г.д.

У гэткіх выпадках кажуць, што дыялог адбыўся. І сёння, улічваючы адмысловую значнасць гэтага дыялогу для настаўніцкай грамадскасці, мы прапануем нашым чытачам яго некаторыя найбольш важныя фрагменты, а таксама рэзалюцыю, якую прынялі ўдзельнікі.

Мікалай ФЯСЬКОЎ, начальнік галоўнага ўпраўлення агульнай сярэдняй адукацыі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь: "Беларусь з'яўляецца своеасаблівай дзяржавай у вырашэнні нацыянальна-моўных пытанняў. Моўная адукацыя на Беларусі мае свае аб'ектыўныя прычыны. Гэта і блізкасць рускай і беларускай моў, і шматнацыянальны склад насельніцтва і інш. Дэфармацыі ў вырашэнні нацыянальна-моўных пытанняў у розныя часы вельмі негатыўна ўплывалі і ўплываюць на агульную гуманітарную (і асабліва моўную) падрыхтоўку вучняў і студэнтаў, на стаўленне да мовы значнай часткі насельніцтва нашай краіны і тым самым на яе развіццё і выкарыстанне ў розных сферах грамадскага жыцця.

Як вядома, дарэвалюцыйная школа ажыццяўляла дзяржаўную палітыку царскага ўрада, які быў зацікаўлены ў замацаванні сацыяльнага і нацыянальнага прыгнёту народаў. Русіфікатарская палітыка Расійскай імперыі не давала магчымасці развівацца нацыянальнай школе: усе навучальныя ўстановы на Беларусі працавалі толькі на рускай мове.

З 1919 года разгарнуўся працэс беларусізацыі. У сістэме народнай адукацыі ён пачаўся з пачатковай школы - найбольш масавай у той час. Ужо ў 1922 годзе 20 % чатырохгадовых школ Беларусі перайшлі на выкладанне ўсіх прадметаў па-беларуску. А ў 1924 годзе беларусізацыя, па сутнасці, закончылася ў пачатковай школе і актыўна працягвалася ў сямігадовай і сярэдняй.

Неабходна заўважыць, што спачатку ў "Дэкларацыі аб абвяшчэнні незалежнасці Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі Беларусі", а затым у спецыяльным дэкрэце Літоўска-Беларускай ССР афіцыйна была прызнана поўная роўнасць моў, якія функцыянавалі на тэрыторыі рэспублікі. У сувязі з гэтым на Беларусі пачала складвацца сістэма полінацыянальнай школы: акрамя беларускіх школ, якія ў 20-30-я гады складалі 90 %, у рэспубліцы працавалі польскія (3,6 %), яўрэйскія (3,2 %), рускія (1,4 %), а таксама латышскія, літоўскія, украінскія, нямецкія, эстонскія і гэтак званыя змяшаныя (з рознымі мовамі навучання) школы (1,2 %).

Але ў сувязі з далейшым грамадска-палітычным развіццём краіны паступова склалася унітарная сістэма адукацыі. Нацыянальныя школы з іх этнічнымі і культуралагічнымі асаблівасцямі паступова ператварыліся ў два уніфікаваныя тыпы школ з беларускай і рускай мовамі навучання. Праўда, школы з беларускай мовай навучання функцыянавалі толькі ў сельскай мясцовасці. Так, у 1970 годзе ў рэспубліцы 33 % школьнікаў былі вызвалены ад вывучэння беларускай мовы, а ў горадзе Мінску такіх вучняў было 90 %. 80 % школьнікаў вучыліся на рускай мове. Усе вышэйшыя, сярэднія спецыяльныя і прафесійна-тэхнічныя навучальныя ўстановы працавалі толькі на рускай мове.

Аднак жа звернемся да бліжэйшага часу. У 1990 годзе прымаецца Закон "Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь". Бясспрэчна, трэба было толькі вітаць гэта, бо на той момант практычна ўсе школы ў гарадской мясцовасці працавалі на рускай мове, за выключэннем 26 класаў у г. Мінску і Гродзенскай вобласці. Але зноў-такі што атрымалася? Ужо праз тры гады, у 1994/1995 навучальным годзе, 40,6 % школьнікаў вучацца на беларускай мове, школ з рускай мовай навучання застаецца толькі 239 (4,9 %), амаль уся пачатковая школа пераведзена на беларускую мову.

У Міністэрства адукацыі, органы кіравання адукацыяй на месцах паступалі шматлікія скаргі ад бацькоўскай грамадскасці, у якіх выказвалася незадавальненне прымусовым насаджэннем беларускай мовы, бо пераважная большасць дзяцей паступала ў першыя класы з рускамоўнага асяроддзя, са слабым лексічным запасам беларускіх слоў (а то і зусім яго адсутнасцю), што вельмі ўскладняла засваенне імі вучэбнага матэрыялу.

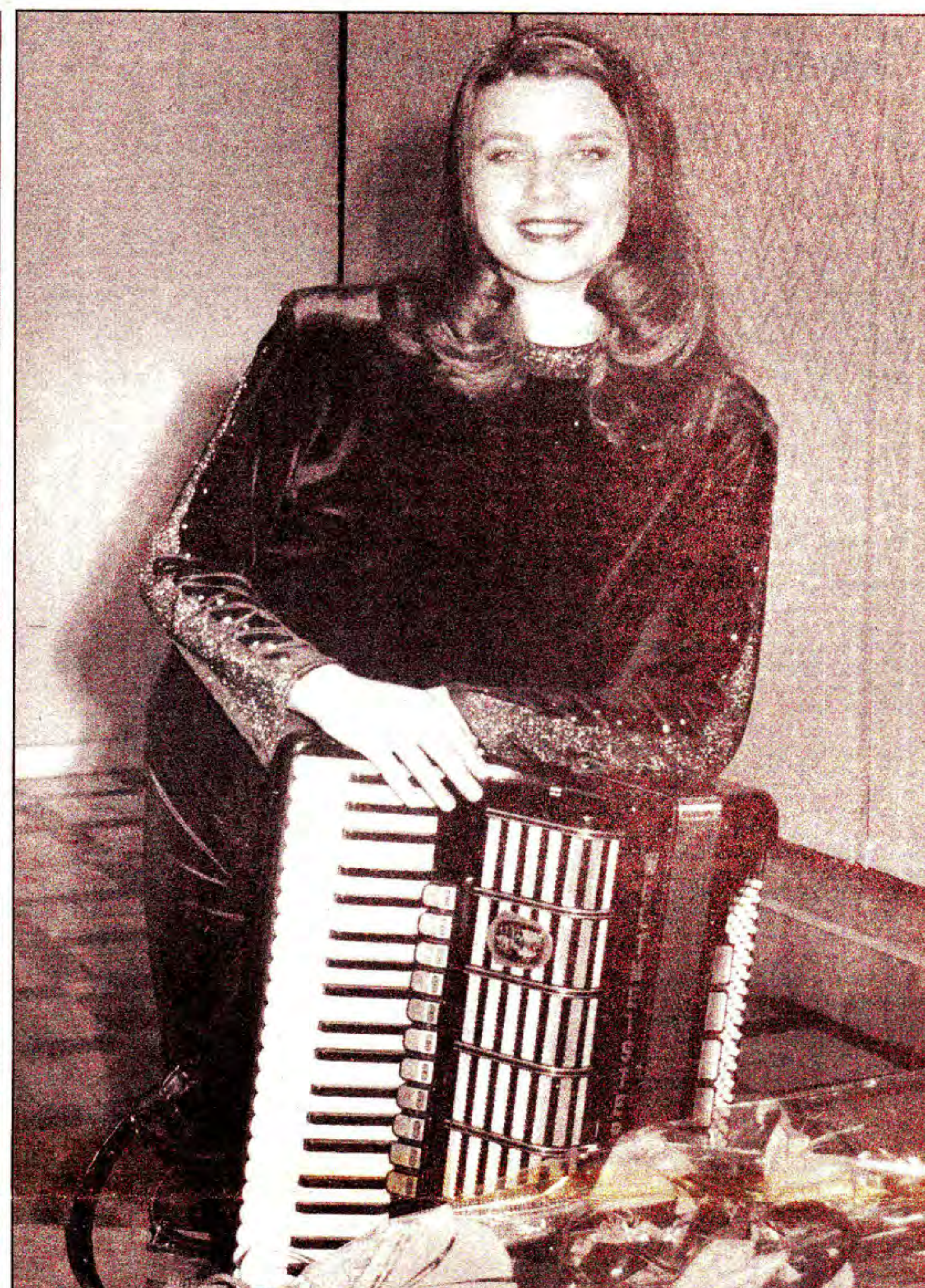
Нярэдка справа даходзіла да абсурду: настаўнік, які сам дрэнна валодаў беларускай мовай, вучыў на ёй дзяцей. Неаспрэчны факт, што выхаванне асобы школьнікаў у значнай меры залежыць ад асобы настаўніка, яго светапогляду, уласнага пераканання ў значнасці і неабходнасці таго, што ён робіць. А гэтага, на жаль, у значнай колькасці настаўнікаў, выхаваных у часы масавага вызвалення ад вывучэння беларускай мовы, не было. Невыпадкова спробы і некаторых ВНУ перавесці выкладанне асобных прадметаў на беларускую мову сутыкаліся з адмоўнымі адносінамі студэнтаў...

Пасля майскага 1995 года рэспубліканскага рэферэндуму сітуацыя зноў змянілася, пайшоў перавод навучання на рускую мову. І што ж мы маем сёння? Так, у гэтым навучальным годзе ў рэспубліцы функцыянуе 4506 агульнаадукацыйных школ. З беларускай мовай навучання - 2773 (61,5 %), з рускай - 1266 (28,1 %), з дзвюма мовамі - 464 (10,3 %), з польскай мовай навучання 2 школы і 2 школы - з літоўскай. У 3 школах (Мінск, Пінск, Гомель) вывучаюцца прадметы яўрэйскага нацыянальнага кампанента. На беларускай мове ва ўсіх тыпах школ навучаюцца 27,8 % дзяцей. І трэба сказаць праўду, што гэтыя паказчыкі змяншаюцца, асабліва ў гарадской мясцовасці, дзе на сённяшні дзень працуе ўсяго 49 школ з беларускай мовай навучання (21 - у Мінскай вобласці, 9 - у Гродзенскай, 5 - у Віцебскай, па 4 школы ў г.Мінску і Гомельскай вобласці, 2 - на Брэстчыне і 1 - на Магілёўшчыне).

Міністэрствам адукацыі ў жніўні 2001 года прынята ведамасная "Праграма дадатковых мер па пашырэнні сферы выкарыстання беларускай мовы ў сістэме адукацыі", якая даведзена да ўпраўленняў і аддзелаў адукацыі і на аснове якой прыняты адпаведныя рэгіянальныя праграмы. Праграма закранае дзейнасць усіх ступеняў сістэмы адукацыі ад дашкольнага выхавання да паслядыпломнай адукацыі. Рэалізацыя праграмы пачынаецца з 2002 года, і гэта будзе доўгі, шматгранны і ўдумлівы працэс, без усялякага прымусу і паспешлівасці, бо ў нас ужо ёсць горкі вопыт 90-х гадоў.

Беручы пад увагу тое, што на сённяшні дзень пераважная колькасць дзяцей навучаецца ў рускамоўных школах, мы прынялі яшчэ адно рашэнне: з наступнага навучальнага года павялічваецца колькасць гадзін на вывучэнне беларускай мовы і літаратуры ў школах гэтага тыпу. Гэта толькі першапачатковыя меры, якія мы прымаем з улікам рэалій сённяшняга дня".

(Працяг на 4-й стар.)

Наталля Локцева - салістка унікальнага ансамбля акардэаністаў "Туці", які створаны на аддзяленні народна-інструментальнай творчасці Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры. У складзе калектыву Наталля ўжо тры гады, у яе рэпертуары розныя творы - ад класікі да сучасных эстрадных рытмаў.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БЕЛТА.

Юбілей

Чвэрць стагоддзя ў свеце мастацтва

Сёлета сваё 25-годдзе адзначае Наваполацкая дзіцячая мастацкая школа. Яна была ўтворана ў 1977 годзе і пачыналася з невялікай брашуркі - палажэння аб школе. На сённяшні дзень з яе сцен выйшла больш як 600 вучняў. Многія выпускнікі школы вядомы не толькі ў Беларусі, але і за мяжой.

Чвэрць стагоддзя назад Наваполацкая дзіцячая мастацкая школа была адзінай падобнай установай ва ўсёй Віцебскай вобласці. Напачатку не было нават памяшкання, абсталявання, а самае галоўнае - вучэбных праграм. На першым часе сваёй дзейнасці ўстанова размясцілася ў Наваполацкай сярэдняй школе №8, праз два гады пераехала ў будынак вячэрняй школы і дагэтуль знаходзіцца там. Набірацца вопыту выкладчыкі ездзілі ў тады яшчэ Ленінградскую мастацкую школу і ў Мінскую, адзіную ў рэспубліцы.

25 гадоў для навучальнай установы - тэрмін немалы. За гэты час многае змянілася. Учарашнія вучні сёння ўжо выкладаюць у самой мастацкай школе, у Цэнтры пазашкольнай работы і ў іншых навучальных установах горада. Яны ж з'яўляюцца членамі Саюза мастакоў Беларусі, а іх работы ўпрыгожваюць многія прэстыжныя міжнародныя выстаўкі. Узровень падрыхтоўкі, паводле слоў дырэктара школы Віктара Букаціна, змяніў у пэўнай ступені абстаноўку ў мастацкім асяроддзі Наваполацка і адыграў значную ролю ў яе фарміраванні. У гэтым немалая заслуга і былых выкладчыкаў школы, сёння вядомых наваполацкіх мастакоў. Творчы і педагагічны вопыт Уладзіміра Шапо, Льва Аганава, Яўгена Панамарэнкі, Георгія Танковіча, Наталлі Каржыцкай і многіх іншых выкарыстоўваецца ў школе дагэтуль.

Вучні школы прымалі ўдзел у гарадскіх, раённых, абласных і міжнародных конкурсах. У 2001 годзе яны атрымалі сем дыпломаў, а сёлета чатыры вучні сталі дыпламантамі вельмі прэстыжнага конкурсу "Мая зямля". За апошніх некалькі гадоў выдадзены тры каталогі творчых работ, адзін выйшаў зусім нядаўна і прымеркаваны да юбілею школы. Але ўсё ж выкладчыкі школы ганарацца зусім не гэтымі дасягненнямі.

Успамінаюць самую першую выстаўку работ сваіх вучняў. Арганізавана яна была праз два гады пасля адкрыцця мастацкай школы ў кінатэатры "Космас". Як сказаў дырэктар, гэтая выстаўка зрабіла небывалае ўражанне. Многія вядомыя мастакі выказалі адкрыты недавер да работ юных наваполацкіх майстроў. Узровень быў настолькі нечаканы, што прыцягнуў увагу многіх навапалачан. "Пасля гэтай выстаўкі на нас звярнулі ўвагу", - успамінае Віктар Букацін.

Потым было яшчэ шмат выставак, пераважна ў Наваполацку. Апошняя, юбілейная, была адкрыта зусім нядаўна ў выставачнай зале музея гісторыі і культуры. На ёй прадстаўлены работы, выкананыя вучнямі за апошніх пяць гадоў. У выстаўцы прынялі ўдзел больш як пяцьдзесят аўтараў, многія з іх займаюцца ў школе і сёння. Вучыцца ў школу прыходзяць па ўнутранаму жаданню або па перакананню. Для дзяцей стварэнне кожнага твора - спосаб расказаць пра сябе, раскрыць сваё ўспрыманне жыцця.

Большасць работ маюць візуальны характар і не нясуць у сабе філасофскага сэнсу. Спалучэнне абстрактных плям, ліній і фарбаў ставарае асаблівы мастацкі рытм і каларыт убачанаму. Па словах таго ж Віктара Букаціна, нельга ставіць дзяцей у якія-небудзь рамкі. Кожны з іх павінен паспрабаваць сябе ў розных напрамках, як у рэалістычных, так і ў абстрактных. Пазнаёміўшыся з імі, юныя мастакі змогуць знайсці нешта сваё. Кожная работа - гэта адкрыццё, стварэнне новага, дагэтуль невядомага. Але выказаць сваё светабачанне так, каб цябе зразумелі іншыя, немагчыма без удзелу выкладчыка, які з'яўляецца і настаўнікам, і сябрам. Трэба ведаць не толькі, што сказаць, але і як гэта зрабіць. Выкладчык вучыць свайго выхаванца бачыць свет паэтычна і вучыцца ў яго сам. А працаваць з дзецьмі няпроста, і ў той жа час лёгка.

Навучанне ў школе ідзе па многіх прадметах: малюнак, жывапіс, кампазіцыя, лепка, гісторыя выяўленчага мастацтва. У старшых класах вывучаюць дэкаратыўнае афармленне. Здаюць тут і экзамены, толькі крыху інакш, чым у звычайнай школе. Усе прадметы звязаны паміж сабой, яны дапамагаюць нараджэнню яшчэ аднаго твора, адзначанага нястрымнай фантазіяй і непаўторнасцю.

У гэтым годзе школу скончылі 22 вучні. На ўрачыстым мерапрыемстве, прысвечаным юбілею, яны атрымалі пасведчанні аб заканчэнні мастацкай школы. Многія з іх прадоўжаць вучобу ў спецыяльных навучальных установах мастацкага профілю, некаторыя выберуць іншую прафесію. Але выкладчыкі спадзяюцца, што кожнаму з вучняў атрыманыя веды спатрэбяцца ў далейшым жыцці. Наступны навучальны год запросіць у школу новых вучняў, якія таксама будуць здзіўляць сваімі адкрыццямі ў бясконцым свеце мастацтва і творчасці.

Вольга МІНЯНКОВА.

Праблема

"Усё лепшае - дзецям"?

Абставіны склаліся такім чынам, што ў Нацыянальным дзіцячым аздараўленчым летніку "Зубраня" давялося пабываць упершыню толькі нядаўна. Праўда, у гады майго далёкага дзяцінства мне прапаноўвалі туды пуцёўку на люты. Але я адмовілася – паняцце "летнік" асацыіравалася менавіта з летам.

Таму ў маім уяўленні летнік "Зубраня" быў калі не казачным палацам, дык нечым да таго падобным. І сапраўды летнім сонечным днём тут прыгожа - ад спякоты выратоўваюць прыгажуні-сосны, цудоўнае возера Нарач, а выхавальнікі і важатыя робяць усё магчымае, каб дзецям было ўтульна і весела. Але ж летнік функцыянуе круглы год. І за спякотным летам будзе доўгая восень з яе бясконцымі дажджамі, марозная зіма, не заўсёды цёплая вясна. І, акрамя шматлікіх забаўляльных мерапрыемстваў, дзецям, што тут адпачываюць, зразумела, патрэбны элементарныя бытавыя ўмовы для пражывання на працягу некалькіх тыдняў. А вось з гэтым якраз і ёсць праблемы.

"Дырэктар аздараўленчага летніка "Зубраня" Віктар Іванавіч Мехавіч на гэтай пасадзе няпоўныя два гады - з таго часу, як гаспадаром летніка стала Міністэрства адукацыі. Ён сказаў так: "Не хочацца гаварыць нічога дрэннага пра сваіх папярэднікаў, але..."

А справа ў тым, што з 1969 года, калі адкрыўся летнік, тут ні разу не было капітальнага рамонту. І безнадзейна састарэлі ўсе аб'екты, што знаходзяцца на яго тэрыторыі. Састарэла і сістэма санітарна-тэхнічнага абсталявання, водазабеспячэнне і каналізацыі. Шчыра кажучы, адбылося тое, што адбылося - за прыгожай шыльдай неяк адыходзілі на задні план паўсядзённыя клопаты аб элементарных рэчах. Праўда, у 1988 годзе Саветам Міністраў СССР была прынята Пастанова аб рэканструкцыі аб'ектаў летніка, але далей справа не зрушылася з месца.

"Дапамог" Чарнобыль. Восем гадоў, з 1993 па 2001, будаваўся пяты корпус і ўрэшце ўступіў у строй. Тут сапраўды ёсць усе умовы для пражывання і адпачынку дзяцей. І тым не менш існуе ў сувязі з гэтым адна вельмі казытлівая праблема. З новага, 2002, года 10 працэнтаў пуцёвак дазволена рэалізоўваць за поўны кошт ад 258 да 347 тысяч рублёў. Вядома, тыя, хто плацяць грошы, жадаюць пражываць менавіта ў гэтым корпусе. Але дзеці ёсць дзеці, усе хочуць адпачываць з камфортам, а не толькі тыя, у каго заможныя бацькі.

Сёлета адрамантавалі першы корпус "Лазурный". Замянілі сантэхніку, абсталяванне, пафарбавалі спальныя пакоі. На корпусе "Азёрны" вядзецца рамонт даху - тады можна будзе брацца за ўнутраныя работы.

Балючае пытанне - харчаванне дзяцей. З 1 чэрвеня на адно дзіця выдзяляецца 2 тысячы 961 рубель. Гэта, як вы разумееце, недастаткова для якаснага і каларыйнага харчавання. Увесну былі праблемы з мясам, рыбай. Зараз яны ўжо вырашаюцца. Існуе вялікая запазычанасць за камунальныя паслугі, ацяпленне, ваду. Міністэрства адукацыі, як зазначае Віктар Іванавіч, з разуменнем ставіцца да праблем летніка, імкнецца вырашаць фінансавыя пытанні, але і яго магчымасці абмежаваныя.

На думку начальніка летніка, сродкі на рэканструкцыю "Зубраняці" павінны быць закладзены ў бюджэце краіны на наступны год асобным артыкулам. Магчыма, нехта запярэчыць, але ж тое, што летнік "Зубраня" - унікальная з'ява, адзіная ў сваім родзе ўстанова такога кшталту - рэч агульнавядомая. І трапіць у "Зубраня" - запаветная мара кожнага школьніка. І бясплатныя пуцёўкі атрымлівае шмат таленавітых дзяцей, пераможцаў алімпіяд, удзельнікаў розных творчых конкурсаў, дзеці са школ-інтэрнатаў. А тое, што нехта мае магчымасць набыць пуцёўку за поўны кошт - гэта таксама добра, бо сродкі, атрыманыя ад рэалізацыі, пойдуць на неадкладнае вырашэнне праблем летніка.

"Зубраня" - гэта яшчэ і лёс важатых, выхавальнікаў, персаналу летніка.

Мой "экскурсавод" Ванда Станіславаўна Бойдак прыехала сюды больш за 25 гадоў назад з Гродзеншчыны. Тут выйшла замуж, нарадзіліся дзеці. Быў такі момант, што хацелася з'ехаць - з цяжкасцю вырашалася жыллёвае пытанне. Але потым у суседнім пасёлку Нарач быў пабудаваны жылы дом для персаналу летніка, і праблема адпала. Зараз Ванда Станіславаўна працуе тут метадыстам і шчыра кажа, што задача педагогаў - зрабіць так, каб дзеці адчувалі сябе камфортна, каб была павага да кожнага і ўсё гэта "перакрывала" пабытавыя дробязі. Між тым, у летніку строгая дысцыпліна - за парушэнне рэжыму прыходзіцца адпраўляць некаторых дадому. У мінулым годзе было некалькі такіх выпадкаў.

Увогуле, для таго каб палепшыць матэрыяльнае становішча, дастаткова разлічвацца з адным з карпусоў - здаць у арэнду багатай фірме. Але ці рэальна зрабіць гэта на тэрыторыі "дзіцячай рэспублікі"? Якім прыкладам будуць "вясёлыя" хлопцы для дзятвы?

Гэтымі днямі ў "Зубраня" завітала чарговая змена - выхаванцы этнічных калектываў, гурткоў, энтузіясты роднай мовы, культуры. І, вядома, пасля адпачынку павязуць з сабой масу ўражанняў. Стаючых і, на жаль, не вельмі. А так бы хацелася, каб лозунг "Усё лепшае дзецям!" не страціў сваёй актуальнасці і ў нашай цывілізаванай краіне.

Ала ШАЎЦОВА.

Навіны

Якасць адукацыі - вышэйшай пробы

З 16 тысяч выпускнікоў сталічных сярэдніх агульнаадукацыйных навучальных устаноў залатыя і сярэбраныя медалі атрымалі 1183. Узнагароды самай вышэйшай пробы - у 900 чалавек.

Як расказаў старшыня камітэта па адукацыі і справах моладзі Мінгарвыканкама Міхаіл Ціцянкоў, у мінулым годзе 59 працэнтаў выпускнікоў сталічных школ, гімназій і ліцэяў паступілі ў вышэйшыя навучальныя ўстановы, 14 працэнтаў - у сярэднія навучальныя ўстановы. Гэтыя лічбы і факты сведчаць аб тым, што ў Мінску створаны ўсе ўмовы для атрымання якаснай, рознабаковай адукацыі, лічыць Міхаіл Ціцянкоў. Паводле яго слоў, сёння маладыя людзі могуць арымаць веды па 135 рабочых спецыяльнасцях. У горадзе ёсць шэсць прафтэхкаледжаў, якія рыхтуюць спецыялістаў высокага ўзроўню.

Новыя вучэбныя праграмы па фізкультуры

Новыя вучэбныя праграмы па фізкультуры для 6-7 класаў з'явяцца ў школах рэспублікі ўжо ў наступным навучальным годзе. Яны нацэлены перш за ўсё на захаванне і паляпшэнне здароўя вучняў. Пра гэта 19 чэрвеня на пасяджэнні "круглага стала" паведаміў журналістам намеснік дырэктара Рэспубліканскага цэнтра фізічнага выхавання і спорту навучэнцаў і студэнтаў пры Міністэрстве адукацыі Віктар Аўчароў.

За апошнія пяць гадоў у галіне фізкультуры і спорту зроблена нямала, адзначылі ўдзельнікі "круглага стала". Так, на 1 тысячу 300 спецыялістаў павялічылася колькасць выкладчыкаў фізкультуры ў дзіцячых дашкольных установах рэспублікі. Толькі ў мінулым годзе былі здадзены ў эксплуатацыю 16 спартыўных залаў і два басейны. Усяго ж у сістэме адукацыі рэспублікі налічваецца 16 тысяч 407 спартыўных збудаванняў, што складае 70 працэнтаў ад усёй спартыўнай базы Беларусі. Паводле даных Міністэрства спорту і турызму, у секцыях і гуртках займаюцца прыкладна 557 тысяч навучэнцаў. А гэта - 27 працэнтаў ад агульнай колькасці вучнёўскай моладзі.

Поспех юных спартсменаў

Паспяхова выступілі беларускія спартсмены на Міжнародных спартыўных юнацкіх гульнях краін СНД, Балтыі і рэгіёнаў Расіі. У Маскве нашы землякі заваявалі 34 узнагароды - па 14 залатых і бронзавых і 6 сярэбраных медалёў.

Як паведамілі ў Міністэрстве спорту і турызму, найбольшы медальны ўклад унеслі лёгкаатлеты. Яны паклалі ў капілку каманды 13 узнагарод, 7 з якіх - вышэйшай пробы. У апошнія два дні гульняў выступілі нашы тэнісісты. На іх рахунку 5 залатых і 1 сярэбраны медаль. Адзначым "бронзу" гандбалістаў і валейбалістак. Нядрэнна выступілі таксама маладыя беларускія коннікі, фехтавальшчыкі і барцы.

"Спячы паліцэйскі" для кожнай школы

Каля кожнай сталічнай школы, тэрыторыя якой прылягае да праезнай часткі, неабходна ўстанавіць штучнае ўзвышэнне накшталт "спячага паліцэйскага". З такой ініцыятывай выступіў дэпутат Мінскага гарадскога савета Юрый Данькоў. Ён прапанаваў калегам-дэпутатам падтрымаць гэту ідэю і звярнуцца да прадпрыемстваў, арганізацый і жыхароў сталіцы дапамагчы сабраць сродкі. Аб гэтым Юрый Данько расказаў на сустрэчы з журналістамі 19 чэрвеня ў Гарадскім прэс-цэнтры Дома прэсы.

Наяўнасць на дарогах "спячага паліцэйскага" - найбольш эфектыўны сродак, які дае магчымасць павысіць пільнасць вадзіцеляў, асабліва там, дзе размешчаны школы, лічыць дэпутат. Цяпер у горадзе ўстаноўлена 27 такіх канструкцый. У асобных раёнах Мінска ДАІ робіць гэта за кошт сродкаў адміністрацый. Але грошай не хапае, таму і неабходна дапамога грамадскасці. Юрый Данькоў паведаміў таксама, што праблема дарожна-транспартных здарэнняў з удзелам дзяцей будзе разглядацца 27 чэрвеня на пасяджэнні сесіі гарадскога савета. Паводле даных Дзяржаўтаінспекцыі сталіцы, у гэтым годзе зафіксавана 69 такіх дарожна-транспартных здарэнняў. У выніку пацярпела 71 дзіця. Усяго за пяць месяцаў 2002 года ў горадзе здарылася 4200 ДТЗ, загінулі 52 чалавекі, 517 атрымалі раненні.

Адкрыецца беларускамоўная гімназія

У новым навучальным годзе на базе сталічнай школы нумар 23 адкрыецца гімназія з беларускай мовай навучання.

Як расказаў старшыня камітэта па адукацыі і справах моладзі Мінгарвыканкама Міхаіл Ціцянкоў, у гімназічных класах (а набор туды вядзецца ўжо сёння) выкладанне будзе весціся на беларускай мове. Аднак на працягу пэўнага часу ў гімназіі захаваюцца і класы з выкладаннем на рускай мове. Паводле слоў Міхаіла Ціцянкова, амаль 8 працэнтаў сталічных школьнікаў вучацца на роднай мове. Што ж датычыцца колькасці вучняў у класах, дзе выкладанне вядзецца на беларускай мове, то, на думку Міхаіла Ціцянкова, напаўняльнасць іх павінна быць прыкладна такой жа, як і ў рускамоўных класах.

(Па матэрыялах БЕЛТА.)

Ад эксперыменту да шырокага выкарыстання

Ацэньванне дасягненняў студэнтаў з'яўляецца адным з важнейшых складнікаў навучальнага працэсу. Па экзаменах, дыферэнцыраваных заліках, шматлікіх кантрольных працах, курсавых праектах студэнт атрымлівае тыя або іншыя адзнакі, па якіх робіцца высновы аб яго паспяховасці і рэйтынгу ў групе, на курсе і, нарэшце, на факультэце. На дзённай форме навучання ад сярэдняга бала па выніках экзаменацыйных сесій залежыць і памер стыпендыі. На аснове аналізу адзнак, якія атрымліваюць студэнты на этапе выпуску пры рабоце Дзяржаўных экзаменацыйных камісій або пры правядзенні атэстацыі навучальнай установы, робіцца высновы аб якасці падрыхтоўкі спецыялістаў у гэтай ВНУ ў цэлым.

Пашырэнне шкалы адзнак не з'яўляецца простым і фармальным мерапрыемствам, асабліва пры паралельным існаванні некалькіх шкал. Патрабуецца стварыць пераводныя шкалы адпаведнасці для вырашэння пытанняў выдачы дыпломаў з адзнакай і ўстанаўлення памеру стыпендыі. Тым не менш пашырэнне шкалы адзнак пры ацэньванні ведаў любой катэгорыі навучэнцаў дазваляе забяспечыць больш дыферэнцыраваны падыход да ўліку іх вучэбна-пазнавальнай дзейнасці. Пры гэтым найбольшы эфект дасягаецца пры ацэньванні ведаў, уменняў і навыкаў добра падрыхтаванай катэгорыі навучэнцаў. Не выпадкова пры правядзенні прадметных алімпіяд розных узроўняў і тэставага кантролю ведаў пашыраная шкала ацэньвання даўно ўвайшла ў практыку. Пры гэтым рашаецца не толькі задача больш аб'ектыўнага ацэньвання ўзроўню падрыхтаванасці вучняў, але і ўзмацняецца стымулюючая роля адзнакі ў працэсе навучання.

Чатырохбальная сістэма, якая прымянялася пры навучанні на розных ступенях, у тым ліку і пры атрыманні вышэйшай адукацыі, грунтуецца на рашэнні трох дыдактычных задач выдзялення наступных узроўняў навучальнай дзейнасці:

- высокі ўзровень - уменне прымяняць веды і навыкі ў традыцыйных і новых сітуацыях, якія патрабуюць праяўлення творчай дзейнасці;
- добры ўзровень - уменне прымяняць веды і навыкі ў традыцыйных і новых сітуацыях;
- дастатковы ўзровень - уменне ўспрымаць, асэнсоўваць і запамінаць;
- недастатковы ўзровень - адсутнасць неабходнага ўспрымання і асэнсаванага запамінання.

Гэтая сістэма ў агульнаадукацыйнай школе паступова замяняецца на дзесяцібальную (фактычна - на адзінаццацібальную), што абумоўлена прафілізацыяй школ, стварэннем ліцэяў і гімназій, дзе неабходны больш дыферэнцыраваны падыход пры ацэньванні ведаў, як і пры адборы для навучання па паглыбленых праграмах рознай складанасці.

У вышэйшай школе пакуль дзесяцібальная сістэма прымянялася толькі ў эксперыментальным парадку пры правядзенні ўступных экзаменаў побач з шасцібальнай. Апошняя была дазволена для выкарыстання Міністэрствам адукацыі яшчэ ў 1994 годзе, калі да адзнак "3" і "4" з'явілася магчымасць дабаўляць мінус і палавінкі.

На дзесяцібальную сістэму ацэньвання ведаў студэнтаў, пачынаючы з першых курсаў, у сёлетнім навучальным годзе перайшоў пакуль толькі Беларускі дзяржаўны універсітэт. У значнай меры гэта выклікана пераводам на новую двухступеньчатую сістэму падрыхтоўкі спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй, калі пасля заканчэння другога-трэцяга курсаў па выніках паспяховасці і ўдзелу ў навукова-даследчай дзейнасці будзе праводзіцца падзел студэнтаў на розныя праграмы навучання - бакалаўра, спецыяліста, магістра. Навучальны працэс у вышэйшай школе, у адрозненне ад агульнаадукацыйнай, зарыентаваны на працу толькі з такімі навучэнцамі, якія ў сілу сваёй падрыхтаванасці ў стане паспяхова засвойваць праграмны матэрыял як мінімум на ўзроўні першай ступені вышэйшай адукацыі - бакалаўрыяту. У выніку яны павінны стаць спецыялістамі, здольнымі на неабходным узроўні выконваць свае прафесійныя абавязкі.

У сувязі з адрозненнем задач, якія рашаюцца агульнаадукацыйнай і вышэйшай школамі, фармальны перанос дзесяцібальнай сістэмы ацэньвання ведаў навучэнцаў з адной у другую аказаўся немагчымым. Для рэалізацыі новай сістэмы ў БДУ распрацаваны ўласны варыянт абагульненых крытэрыяў выстаўлення адзнак, які з'яўляецца асновай для распрацоўкі адпаведных крытэрыяў па асобных дысцыплінах вучэбных планаў.

У цэлым дзесяцібальная сістэма ў вышэйшых навучальных установах павінна прад'яўляць больш высокія патрабаванні да ацэньвання вучэбна-пазнавальнай дзейнасці студэнта, чым гэта робіцца ў школе. У сістэме, якая прымянена ў БДУ, адсутнічае бал нуль. Пры атрыманні балаў 1 або 2 экзамен павінен здавацца паўторна ў адпаведнасці з Палажэннем аб курсавых экзаменах і заліках. Толькі ў двух выпадках мае месца супадзенне са шкалай, якая рэкамендавана для агульнаадукацыйных школ - балы 10 і 9 адпавядаюць адзнакам 5 і 5 у абедзвюх сістэмах.

На ўступных жа экзаменах у БДУ да далейшай іх здачы ў 2002 годзе не будуць дапускацца толькі тыя абітурыенты, якія атрымаюць бал 1. Пры атрыманні бала 2 абітурыент, па яго заяве, можа працягваць здаваць уступныя экзамены, але толькі з правам залічэння на платнае навучанне. Калі такі студэнт набярэ ў выніку прахадны бал, то ён будзе залічаны з мінімальнай аплатай за навучанне - у памеры чвэрці яго поўнага кошту.

Адэкватнасць распрацаваных у БДУ шкал адпаведнасці можа быць пацверджана параўнальным аналізам вынікаў экзаменацыйных сесій з прымяненнем розных шкал. Пакуль у параўнанні з 2000-2001 навучальным годам доля круглых выдатнікаў у БДУ ў гэтым годзе знізілася з 19 да 11,2 працэнта, але знізілася і доля непаспяваючых студэнтаў - з 14,1 да 11,7 працэнта.

Далейшае прымяненне дзесяцібальнай сістэмы, магчыма, запатрабуе некаторай карэкціроўкі крытэрыяў выстаўлення адзнак, аднак ужо ёсць упэўненасць, што яна атрымае падтрымку як у выкладчыкаў, так і ў студэнтаў, і неўзабаве будзе распаўсюджана на ўсю вышэйшую школу Рэспублікі Беларусь.

Віктар САМАХВАЛ, начальнік галоўнага ўпраўлення вучэбнай і навукова-метадычнай работы БДУ, доктар хімічных навук.

Канікулы forever!

Нічога лепшага, чым паходы, чалавецтва яшчэ не прыдумала

Што такое студэнт і як з ім змагацца? Студэнт - гэта чалавек, у якога канікулы ўвесь час, акрамя таго, калі пачынаецца сесія. Таму і адпачываюць студэнты да той пары, пакуль яна не прыйдзе. Найбольш крыўдна бывае, калі надыходзіць летняя сесія. Лета ўжо ў самым разгары, а студэнтам, замест таго каб загараць і радавацца жыццю, даводзіцца гартаць таўшчэзныя тамы і дыхаць пылам бібліятэк. Але затое потым... Потым можна адпачываць ажно два месяцы (пры ўмове здачы сесіі на станоўчыя адзнакі). Студэнты - народ вынаходлівы, а ўжо ў адносінах да адпачынку... Таму і адпачываюць студэнты па-рознаму.

Пачнем з адпачынку за мяжой. Паколькі ён, на жаль, даступны не для ўсіх студэнтаў з-за высокіх расцэнак, дык і не вельмі папулярны. Але ёсць маладыя людзі, якія збіраюць вялікую кампанію, знаходзяць недарагі маршрут (напрыклад, за кошт язды на аўтобусе замест самалёта) і едуць даследаваць маленькія еўрапейскія гарады. Гэта даволі цікава - можна самім паблукаць па горадзе, самім усё ўбачыць. Такі варыянт падыходзіць людзям, якія выдатна разбіраюцца ў гісторыі і культуры іншых краін. Калі чалавек доўга марыў убачыць якую-небудзь краіну, шмат ведае пра яе, то дарога на спадарожных машынах, адсутнасць экскурсавода і камфартабельнага гатэля яго не напалохае. Тым больш студэнты, як вядома, - людзі непатрабавальныя. І ў маладосці часта здаецца, што язда аўтастопам - значна больш цікавая і пазнавальная.

Ёсць варыянт працы-адпачынку за мяжой. Ён сустракаецца радзей, але сустракаецца. Я ведаю хлопцаў, якія правялі канікулы ў Швецыі, дапамагаючы нейкай студэнцкай арганізацыі ў распрацоўцы сайта-форуму, прысвечанага маладзёжным праблемам. Потым яшчэ месяц ва універсітэце яны раздавалі ўсялякія каляндарыкі з электронным адрасам гэтага праекта. Пры пакупцы білетаў на аўтобус яны карысталіся студэнцкімі льготамі, што аказалася вельмі зручна. З паездкі яны вынеслі мноства ўражанняў, якімі потым і дзяліліся з усімі.

У большасці выпадкаў, на жаль, адпачынак атрымліваецца банальным і прадказальным. Сюды ўваходзіць і адпачынак у вёсцы, на дачы, ды і проста ў горадзе. Але я не думаю, што гэта вельмі кепска, і сумняваюся, што студэнты сумуюць. Хутчэй за ўсё, яны знаходзяць цікавы занятак. Некаторыя з карысцю для сябе ўладкоўваюцца на працу. Улічваючы студэнцкую фантазію, можна ўявіць сабе, наколькі празнымі бываюць іх заняткі. Гэта можа быць і праца ў "Макдональдсе" і іншых кафэ ды рэстаранах, можна падзарабіць кур'ерам і "раздатчыкам" рэкламных праспектаў, прадаўцом і інш. Ды тыя ж артыкулы ў газетах усё-такі прыносяць пэўныя грошы. А для студэнтаў грошы зусім не лішнія.

Увогуле, ніхто не будзе пярэчыць, што лепшы адпачынак - гэта адпачынак з сябрамі. Таму нічога лепшага, чым паходы, чалавецтва яшчэ не прыдумала. Усякія маладзёжныя асацыяцыі маюць звычай праводзіць фестывалі і злёты, якія любяць наведваць студэнты. А што для гэтага трэба? Кампанія, палаткі ды жаданне добра адпачыць, павесяліцца і ўменне ўсю ноч не спаць. Гэта цудоўны, на маю думку, від адпачынку. Яшчэ вельмі весела ў паходзе пагуляць у ролевую гульню, якую, вядома, папярэдне трэба недзе адшукаць. Адчуванні выдатныя, уражанні незабыўныя, сябры лепшыя. Студэнты - нярэдка максімалісты, таму і весяляцца па максімуму. У прынцыпе, відаў адпачынку значна больш, чым саміх студэнтаў. Трэба толькі сесці і крышку падумаць. Але як толькі ты садзішся і задумваешся, тут жа прыбягае натоўп сяброў, штурхае цябе локцямі і крычыць, што пара б ужо нешта рабіць, раз сесія закончана, а адпачынак толькі пачынаецца. А што рабіць? Як, ты яшчэ не прыдумала? А ў нас ужо рукзакі сабраны.

Вось так і здараецца. Многае вырашаецца ў самы апошні момант. Мне вельмі хочацца гэтым летам адведаць сваіх сяброў у Піцеры, якія мяне чакаюць не дачакаюцца. Яны ўжо паабяцалі мне гару білетаў на розныя канцэрты, толькі б я даехала. Але гэта толькі планы. А планы, як вядома, рэалізуюцца прама прапарцыянальна нашаму жаданню іх ажыццявіць.

Так што "...думайце самі, решайте самі...", толькі б сесія не вырашыла за вас. Таму пайду "капаць" у Інтэрнеце ролевыя гульні і чытаць канспект па матаналізу, а планы наконт канікулаў пакуль адкладу.

Цяпер студэнты стараюцца думаць пра адпачынак менш, а канспектаў "адксерыць" больш. Хаця... Ды хлушу я ўсё. Адпачываем пакуль. Чакаем...

Юля ШАБУНЯ.

Нядаўна ў Празе адбылася важная падзея, звязаная са стварэннем Міжнароднага адукацыйнага кансорцыума. У склад МАК увайшлі і дзве беларускія ВНУ - Гомельскі дзяржаўны універсітэт і Інстытут парламентарызму і прадпрымальніцтва.

У рэальным часе

Мэтай новага аб'яднання будзе адукацыйная і кансалтынгавая дзейнасць. Плануецца арганізацыя і правядзенне шматлікіх семінараў, курсаў, канферэнцый з удзелам высокакваліфікаваных спецыялістаў з розных краін. Таксама будзе створана інфармацыйная база для аператыўнага прадастаўлення ўдзельнікам аб'яднання эканамічнай, фінансавай, юрыдычнай і іншай інфармацыі.

У склад МАК увайшлі даволі аўтарытэтныя адукацыйныя і прадпрымальніцкія арганізацыі з Чэхіі, Германіі, Беларусі і Расіі, у прыватнасці - Вышэйшая школа "Інстытут менеджменту і маркетынгу" Акадэміі народнай гаспадаркі пры Урадзе Расійскай Федэрацыі, Інстытут кіравання і эканомікі (Санкт-Пецярбург), Пражская гандлёвая палата, Акадэмія міжнароднага бізнесу пры Цэнтры навучання ў Берліне і шэраг іншых.

Семінары і кансультацыі плануецца праводзіць на матэрыяльнай базе у Карлавых Варах і Празе, створанай дзякуючы фінансавай падтрымцы з боку чэшскай кансалтынгавай фірмы VEMEX, а таксама актыўнай пазіцыі пасольстваў Расійскай Федэрацыі і Рэспублікі Беларусь у Чэшскай Рэспубліцы. Шэраг адукацыйных праектаў будзе рэалізоўвацца і на базе арганізацый-удзельніц МАК.

Адной з вызначаных форм работы будзе так званы мабільны семінар (ужо вызначана тэматыка не менш чым па 40 напрамках). На такіх семінарах слухачы атрымаюць самыя сучасныя веды і практычныя навыкі работы. Заняткі будуць праходзіць як у аўдыторыях гэтак і ў банках, страхавых фірмах, офісах палітыкаў.

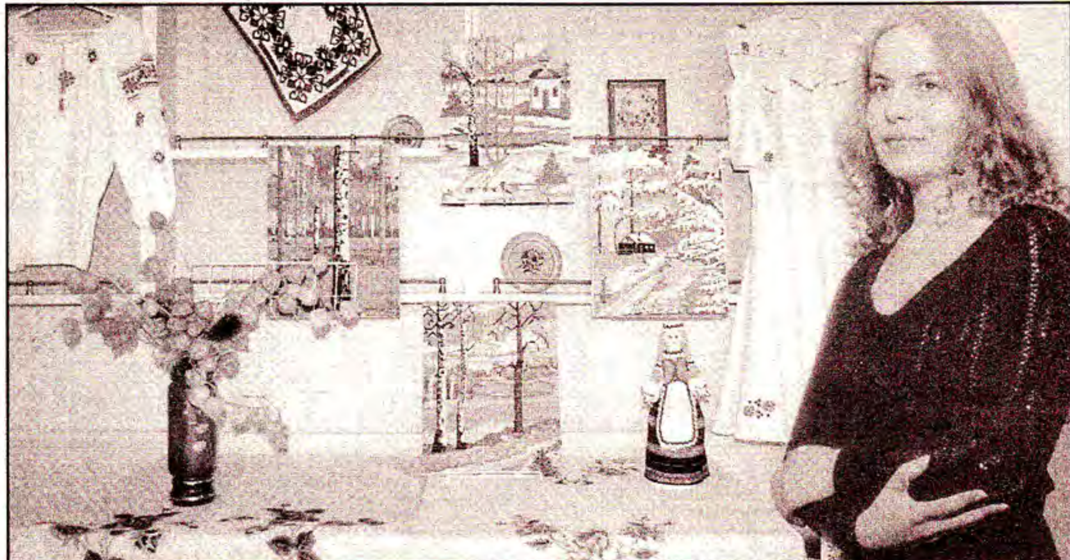
Як сказаў рэктар Інстытута парламентарызму і прадпрымальніцтва Алег Марозаў, мабільны семінар будзе абавязковым у праграме яго інстытута - у вучэбныя планы ўжо закладзена стажыроўка студэнтаў пасля 2 і 4 курсаў. Гэта дазволіць будучым выпускнікам ведаць усе тэндэнцыі ў сусветнай эканоміцы і больш свядома дзейнічаць ва ўмовах агульнага рынку.

Першая паездка мінскіх студэнтаў у Чэхію плануецца ўжо ў верасні. Рэктар адзначыў, што іх удзел у мабільных семінарах вельмі нязначна паўплывае на кошт аплаты за навучанне ў інстытуце - пры даволі высокім узроўні арганізацыі семінараў усе выдаткі на іх правядзенне будуць мінімальнымі.

У перспектыве мяркуецца стварэнне на базе МАК каледжа, які стане своеасаблівым ІПК для прадстаўнікоў усіх устаноў-удзельніц кансорцыума. І гэта будзе першым крокам да ўвядзення адзінага дыплома МАК, аб чым ужо сёння вядуць гаворку арганізатары.

Цяпер завяршаецца будаўніцтва новага корпуса Інстытута парламентарызму і прадпрымальніцтва, і шмат месца ў ім адводзіцца спецыяльным камп'ютэрным залам і мультымедыйным тэхналогіям. Такім чынам, хутка ў ВНУ з'явяцца цудоўныя магчымасці для прамых зносін у рэальным часе са сваімі партнёрамі па Міжнародным адукацыйным кансорцыуме.

Галіна ГЕНАДЗЬЕВА.

Калі матэматык вышывае крыжыкам...

Пачатак лета пэўная частка юнакоў і дзяўчат звязвае з новымі планамі і надзеямі. Гэта час выпускных экзаменаў не толькі ў школах, але і ў многіх вышэйшых навучальных установах. Яны, выпускнікі ВНУ 2002 года, ужо без пяці хвілін маладыя спецыялісты, трымаюць цяпер апошняе выпрабаванне - дзяржаўныя экзамены і абарону дыплома. Пяць гадоў яны цярпліва асвойвалі азы сваёй спецыяльнасці і вось ужо стаяць на парозе самастойнага жыцця.

Беларускі дзяржаўны педагагічны універсітэт імя М.Танка выпускае як заўсёды спецыялістаў высокай кваліфікацыі: настаўнікаў, псіхолагаў, дэфектолагаў, выхавальнікаў дзіцячых садкоў. Для іх надышоў час станаўлення і ацэньвання сваёй працы. Развітанне з універсітэтам вельмі хвалюючае, але яно абуджае светлыя надзеі і мары пра шчаслівую будучыню.

Знаёмцеся - гэты ўважлівы і трошкі сумны позірк на фотаздымку належыць Кажарновіч Наталлі, пяцікурсніцы матэматычнага факультэта БДПУ.

- Я ўдзячная лёсу, - гаворыць яна, - што ён звёў мяне з бліскучымі прафесіяналамі-педагогамі, якія ў час вучобы ва універсітэце ляпілі з мяне спецыяліста ў галіне матэматыкі і інфарматыкі. Дэкан нашага факультэта Павел Васільевіч Кікель лічыць, што матэматыка патрэбна ўсім і мы атрымліваем адукацыю на ўсё жыццё. Матэматыка ўдасканальвае розум, вучыць рашаць задачы, і не толькі матэматычныя. Існуе такая прыпавесць: маўляў, ёсць на свеце адзін старажытны і аб'ёмісты задачнік, напісаны найдрабнейшым і самым неразборлівым почыркам. Гэта - зборнік найцяжэйшых задач, якія не зможа перарашаць усё чалавецтва за ўвесь час яго існавання. Задачнік - гэта Прырода. Вось для гэтага задачніка і існуе матэматыка, таксама як існуюць для яго ўсе астатнія навукі, а таксама ўсё мастацтва. У прыродзе ўсё знаходзіцца ў гармоніі, нам толькі трэба вучыцца ў яе. Усё маё дзяцінства прайшло ў прыгажосці і гармоніі, а дзіцячыя ўражанні застаюцца на ўсё жыццё. Мне давялося жыць разам з бацькамі ў самых прыгожых мясцінах Сібіры і рускай Поўначы. Памятаю высокія белыя гурбы снегу, а над імі - пушыстыя лапы аксамітна-зялёных кедраў, раскошныя кветкі ў тайзе з ранняй вясны да самых замаразкаў, блакітную чысціню возера Байкал і хрыбет Хамар-Дабана над ім. Гэта было адкрыццё чароўнага свету прыроды. Мусіць, з таго часу і засталося ў мяне імкненне да самавыяўлення. Час ад часу наступае жаданне стварыць прыгожае самой, не важна, што гэта - вышыўка, вязанне, партноўская рэч альбо малюнак. Навошта матэматыку вышываць карціны крыжыкам? А для паўнаты жыцця. Мы ж наведваем музеі, з захапленнем разглядваем прадметы мастацтва, а ўладкоўваць свой дом, праяўляць сваю індывідуальнасць - гэта асаблівая каштоўнасць, якасць, уласцівая кожнай жанчыне. Чалавек павінен усё паспець зрабіць, нельга супрацьстаяць таму, што так прыцягвае. Чорная лінія на маім аркушыку паперы - гэта і геаметрыя, і мастацтва, а прырода на маіх вышыўках - мая настаўніца. Я спадзяюся, што як прырода абнаўляецца вясной, так і маё новае жыццё наперадзе будзе шчаслівым і годным. Хачу стаць сапраўдным прафесіяналам у той галіне, дзе мне пашчаслівіцца працаваць.

Анатоль СВЯЦКІ.
Фота аўтара.

Прэс-канферэнцыі

Што не забаронена - тое дазволена?

У прэс-канферэнцыі "Спадчына Чарнобыля. Постскрыптум", што адбылася ў МДЭУ імя А.Сахарава, узялі ўдзел навукоўцы з Беларусі, Расіі, Швецыі, Германіі, ЗША, Вялікабрытаніі. Сярод іх - спецыялісты ў галіне радыебіялогіі, радыеэкалогіі, радыяцыйнай медыцыны, эпідэміялогіі і інш. Словам, аналіз праблемы быў дадзены ўсебаковы і грунтоўны, а галоўная выснова гучала так: "Настаў час пераходзіць ад даследчых праектаў да рэальнай дапамогі насельніцтву пацярпелых раёнаў".

Адразу пасля Чарнобыльскай катастрофы, тэрыторыі, што ад яе пацярпелі, прыцягвалі безліч замежных даследчыкаў. Але інтарэсы іх былі выключна навуковымі.

Нават цяпер, калі ўстаноўлена бясспрэчная сувязь паміж радыяцыйным уздзеяннем і ростам колькасці анкалагічных захворванняў, міжнародная супольнасць не спяшаецца ўкладваць сродкі ў лячэнне насельніцтва. Пакуль лячэнне застаецца толькі следствам прыватных ініцыятыў.

Прафесар Мюнхенскага універсітэта (Германія), старшыня Міжнароднага апякунскага камітэта Сахараўскага універсітэта Эдмунд Ленгфельдэр, - адзін з нямногіх замежных навукоўцаў, якія лічаць, што эксперыментаваць на людзях, не праводзячы лячэння, - у вышэйшай ступені некарэктна. Сам ён з'яўляецца фундатарам клінік па лячэнню рака шчытападобнай залозы, якія знаходзяцца на Гомельшчыне. Прафесар Ленгфельдэр прапанаваў Міністэрству аховы здароўя Рэспублікі Беларусь дапускаць замежных даследчыкаў на забруджаныя тэрыторыі толькі пры адной умове: яны павінны не толькі абследаваць сваіх пацыентаў, але і лячыць іх.

Вось яшчэ адзін прыклад пераключэння навуковых даследаванняў на практычную падтрымку рэгіёнаў, пацярпелых ад аварыі на ЧАЭС. На прэс-канферэнцыі яго агучыў рэктар МДЭУ імя Сахарава, доктар біялагічных навук, прафесар Аляксандр Мілюцін. Паводле яго слоў, істотнай і галоўнай дапамогай можа стаць забеспячэнне людзей чыстымі прадуктамі харчавання. Сахараўскі універсітэт ініцыяваў праект, звязаны з будаўніцтвам сельскагаспадарчых аб'ектаў (вытворчых і перапрацоўчых), стварэннем спецыяльных пашаў для жывёлы, што дазволяць атрымліваць чыстую прадукцыю на забруджаных тэрыторыях. Пачнецца праект з простага - тэхналагічнай падрыхтоўкі аграномаў, да прыкладу, - навучання вырошчваць гародніну бязглебавым метадам і абслугоўваць цяпліцы, якія мяркуюць хутка паставіць італьянцы.

Дагэтуль адкрытым застаецца пытанне: ці могуць стрэсы стаць прычынай злаякасных новаўтварэнняў (вядома, у спалучэнні з іншымі фактарамі)? Каб ацаніць уплыў стрэсу на ўзнікненне розных захворванняў, у тым ліку і анкалагічных, удзельнікі прэс-канферэнцыі згадалі гісторыю: падчас Другой сусветнай вайны, якая ўжо сама па сабе з'яўлялася моцным стрэсаўтваральным фактарам, выпадкі рака былі адзінкавымі.

Але і стрэсы бываюць розныя. Пры адных усе ахоўныя сілы арганізма змагаюцца са стрэсаўтваральным фактарам. Другія ж выліваюцца ў хранічную дэпрэсію, чалавек нічога не можа зрабіць альбо папросту не хоча. Людзі скарыліся, яны адчуваюць асуджанасць - на пражыванне ў забруджанай зоне, на хваробы, на вечны стрэс...

Наступствам псіхалагічнай апатыі стала нежаданне людзей вучыцца "правільна" жыць ва ўмовах радыяцыйнага забруджання. Па ацэнках спецыялістаў, каля 30 працэнтаў дарослага насельніцтва Чарнобыльскай зоны ахоплена такога роду абыякавасцю.

- Нельга гарантаваць бяспеку пражывання ў забруджанай зоне сабе і сваім блізкім, не ведаючы асноў радыеэкалагічнай культуры, таксама як нельга ездзіць па горадзе на аўтамабілі, не ведаючы правілаў дарожнага руху, - лічыць прарэктар па навуцы Сахараўскага універсітэта, кандыдат тэхнічных навук, дацэнт Уладзімір Чудакоў. - Людзям трэба гэта тлумачыць, трэба вучыць іх пэўным нормам паводзін, уменню ацэньваць радыяцыйную і радыеэкалагічную абстаноўку. Усеагульная апатыя і абыякавасць да спасціжэння гэтай "граматы" сапраўды выклікае занепакоенасць.

Уладзімір Чудакоў нагадаў, што цяпер асноўную небяспеку ўяўляе не знешняе гама-выпраменьванне, а так званыя інкарпарыраваныя радыенуклеіды, якія трапляюць у арганізм чалавека з прадуктамі харчавання. У людзей у гарадах і вёсках розная структура харчавання - адсюль і розніца ў фарміраванні індывідуальных доз у насельніцтва гарадскога і сельскага.

З ежай трапляюць два асноўныя віды дозаўтваральных радыенуклідаў: цэзій-137 і стронцый-90. Апошні - больш небяспечны для чалавека, бо назапашваецца ў касцявой тканцы побач з касцявым мозгам (адным з найбольш радыяцыйнаадчувальных органаў), і мае ў параўнанні з цэзіем-137 значна большы перыяд вывядзення з арганізма.

Ёсць яшчэ трансуранавыя элементы. Працэдура вымярэння іх утрымлівання ў навакольным асяроддзі - надзвычай працяглая і дарага каштуе. Таму такія даследаванні ў нашых умовах не могуць адбывацца масава, праводзяцца толькі выбарачныя вымярэнні.

На шчасце, асноўны могільнік трансуранавых цяжкіх ізатопаў плутонія і амерыцыя-241 - гэта 30-кіламетровая зона адчужэння. Менавіта там выпалі гарачыя паліўныя мікрачасціцы пасля разбурэння чарнобыльскага рэактара, там і цяпер яны ўтрымліваюцца ў вельмі высокай канцэнтрацыі.

Знаходзяцца трансуранавыя элементы ў верхнім слоі глебы, і, калі не праводзіць ніякіх гаспадарчых мерапрыемстваў, чалавеку яны зусім не пагражаюць. Людзі ж працягваюць паляваць, рыбачыць у межах зоны адчужэння, вывозіць адтуль сена, грыбы, ягады, спасылаючыся на просты лагічны закон: што не забаронена, тое дазволена. Што гэта - абыякавасць ці зноў недасведчанасць? Як бы тое ні было, у нашай дзяржаве дагэтуль не прынята ніякіх захадаў, каб агарадзіць 30-кіламетровую чарнобыльскую зону, не пускаць туды людзей і папярэдзіць вываз адтуль забруджаных прадуктаў харчавання.

З цягам часу зона радыяцыйнага забруджання будзе сцягвацца да зоны адчужэння, паступова вызваляцца тэрыторыі, дзе не трэба будзе трымацца жорсткіх норм кантролю і паводзін. На гэта спатрэбяцца стагоддзі. Што датычыцца самой 30-кіламетровай зоны, яе лёс - дзесяткі, а то і сотні тысячагоддзяў. Яна можа стаць нацыянальным ці міжнародным запаведнікам, базай для навуковых даследаванняў. Але ж разгортванне ў яе межах гаспадарчай дзейнасці, пражыванне людзей, асабліва дзяцей - недапушчальна.

Іна НІКІЦЕНКА.

Адкрыты новыя спецыяльнасці

Чатыры новыя спецыяльнасці адкрыты ў Беларускім дзяржаўным універсітэце інфарматыкі і радыёэлектронікі. Першы набор студэнтаў на іх пройдзе ў час сёлетняй уступнай кампаніі. Цяпер у гэтай ВНУ будуць рыхтаваць яшчэ і спецыялістаў па тэхнічнаму забеспячэнню бяспекі, інфармацыйных тэхналогіях і кіраванню ў тэхнічных сістэмах, а таксама па радыёінфарматыцы, квантавых інфармацыйных сістэмах.

Усяго ж у БДУІР навучаюць 25 спецыяльнасцям. Пра гэта паведаміў рэктар універсітэта прафесар Міхаіл Батура. Ён адзначыў, што ў мінулым годзе конкурс у БДУІР склаў у сярэднім 5,2 чалавека на месца - самы высокі сярод вышэйшых навучальных устаноў рэспублікі. Прыемна парадаваў і ўзровень падрыхтоўкі абітурыентаў. Так, на чатыры спецыяльнасці, а гэта праграмнае забеспячэнне інфармацыйных тэхналогій, інфарматыка, вылічальныя машыны, сістэмы і сеткі, аўтаматызаваныя сістэмы апрацоўкі, конкурс быў і сярод медалістаў. Для іх у ВНУ прадугледжаны льготы: праходжанне па-за конкурсам пасля здачы профільнага экзамену на "выдатна". Гэта льгота распаўсюджваецца і на пераможцаў універсітэцкай алімпіяды па матэматыцы і фізіцы, якія атрымалі "пяцёркі". Улічваюцца ў БДУІР і вынікі тэсціравання. Для выпускнікоў гарадскіх і сельскіх школ прадугледжаны асобны конкурс.

У Віцебску будуць рыхтаваць тэолагаў

Аддзяленне тэалогіі адкрылася на базе гістарычнага факультэта Віцебскага дзяржаўнага універсітэта імя П.М.Машэрава.

З просьбамі аб падрыхтоўцы выкладчыкаў тэалогіі ва універсітэце звярнуліся прадстаўнікі праваслаўнай і каталіцкай канфесій. З іх дапамогай у ВНУ плануецца арганізаваць вывучэнне такіх дысцыплін, як "Агульнае багаслоўе", "Катэхізіс і методыка яго выкладання", "Стары і Новы запаветы". Весці іх будуць выбраныя на конкурснай аснове спецыялісты ў гэтай галіне з Жыровіцкай праваслаўнай і Гродзенскай каталіцкай семінарый, а таксама з Санкт-Пецярбурга, Масквы, Варшавы, Любліна. Рэкамендацыя ад канфесіі будзе адной з умоў прыёму заяў на гэта аддзяленне. У новым навучальным годзе мяркуецца набраць групу будучых тэолагаў з 30 чалавек. 10 студэнтаў змогуць вучыцца за кошт бюджэту.

Урач - прафесія дэфіцытная

Ахова здароўя Беларусі зведвае пэўны дэфіцыт урачэбных кадраў. На пачатак гэтага года ў цэлым па рэспубліцы патрэбнасць у іх складала 5100 чалавек. Як паведаміў начальнік галоўнага ўпраўлення кадравай палітыкі, навучальных устаноў і навукі Міністэрства аховы здароўя Уладзімір Юшко, у бліжэйшы час становішча палепшыцца - пачнуць працаваць выпускнікі медыцынскіх ВНУ краіны.

Выпуск урачоў у гэтым годзе склаў 1185 чалавек. З іх 279 чалавек вучыліся па мэтавых накіраваннях і 121 - на платнай аснове. Напярэдадні дзяржаўнага размеркавання абласныя ўпраўленні і камітэты аховы здароўя прадставілі заяўкі на маладых спецыялістаў. Так, Брэсцкая вобласць заявіла аб патрэбнасці ў 529 урачах, Віцебская - у 586, Магілёўская - у 756, Мінская - у 825, Гомельская - у 804, горад Мінск - у 772 спецыялістах. Заяўкі таксама прадставілі і іншыя міністэрствы і ведамствы, якія маюць арганізацыі аховы здароўя.

У распараджэнні ўпраўленняў аховы здароўя аблвыканкамаў і камітэта па ахове здароўя Мінгарвыканкама па выніках дзяржаўнага размеркавання накіраваны кожныя дзевяць з дзесяці выпускнікоў вышэйшых медыцынскіх устаноў адукацыі. Аднак гэта складае ўсяго пятую частку ад патрэбнасці аховы здароўя ў дыпламаваных спецыялістах. Даволі складаная сітуацыя ў вёсцы. У 36 участковых бальніцах і 109 сельскіх амбулаторыях ні адна ўрачэбная пасада не замешчана неабходнымі спецыялістамі. Таму, як адзначыў Уладзімір Юшко, асаблівая ўвага надаецца забеспячэнню ўрачэбнымі кадрамі менавіта гэтых найбольш праблемных арганізацый аховы здароўя выпускнікамі трох медыцынскіх універсітэтаў і аднаго медінстытута рэспублікі.

Запоўніць кадравы вакуум у пэўнай ступені дапамагае мэтавы набор у ВНУ. Пасля завяршэння вучобы выпускнікі размяркоўваюцца строга па атрыманых у свой час накіраваннях. Прыбыццё іх на месцы стажыроўкі і працаўладкавання ўзята Міністэрствам аховы здароўя на асаблівы кантроль. Яны абавязаны "адпрацаваць" затрачаныя на іх навучанне бюджэтныя грошы.

(Па матэрыялах БЕЛТА.)

Школы азёрнага краю

Эксперымент па дыферэнцыраванаму навучанню стаў для настаўнікаў нагодай павысіць свой прафесіяналізм

Загадчык аддзела адукацыі Глыбоцкага райвыканкама Раман Іосіфавіч Тарасевіч адразу выказаў меркаванне, чаму я наведала гэты азёрны край. Справа ў тым, што з 1995 года ва ўстановах адукацыі Глыбоцкага раёна праходзіць эксперымент па дыферэнцыраванаму навучанню сельскіх школьнікаў. І значыць, ёсць аб чым пагаварыць. А яшчэ розум і талент вучняў раёна аплачваецца даволі значнай для іх сумай. Але, зразумела, не толькі гэта мяне цікавіла. Сёння сельская школа асабліва пакутуе ад сваёй, так бы мовіць, ізаляванасці ад свету. З кожным годам у глыбінцы значна памяншаецца колькасць дзяцей школьнага ўзросту. Ёсць такія садкі і школы, якія наведваюць 5-8 дзяцей. Некаторыя вёсачкі, без перабольшання можна сказаць, выміраюць. Моладзь імкнецца заваёўваць гарады. Са сваімі праблемамі людзі ў раёне вельмі часта застаюцца адны, без дапамогі.

- Раман Іосіфавіч, як дыферэнцыраваны падыход, мадэль якога першапачаткова была распрацавана для гарадской школы, удалося перанесці ва ўмовы сельскай? Якія яго асаблівасці ў Глыбоцкім раёне?

- Сутнасць дыферэнцыравання навучання заключаецца ў тым, што вучні, пачынаючы з 8 класа, выбіраюць той ці іншы прадмет (матэматыку, і два) для засваення на базавым або павышаным узроўні (а ў перспектыве - і на паглыбленым). Яшчэ дзесяць гадоў таму аб дыферэнцыяцыі мы і не марылі, яна была прывілеяй выключна профільных школ, гімназій, ліцэяў - навучальных устаноў новага тыпу, што пераважна размешчаны ў горадзе. А сельскія вучні, асабліва малакамплектных школ, якія ва ўсе часы "пасвалі" перад гарадскімі, у пачатку 90-х гадоў апынуліся ў параўнанні з імі ў зусім незайздросным становішчы па ўзроўні падрыхтоўкі і канкурэнтаздольнасці пры паступленні ў тэхнікумы і ВНУ.

Прапанова, якая ў 1995 годзе паступіла ад работнікаў Міністэрства адукацыі Г.М.Пятроўскага і Г.В. Наполавай - апрабаваць дыферэнцыраваны падыход у рэгіёне прыўнесла жыццё ў нашы школы, дала магчымасць даказаць, што сельскія вучні не горшыя за гарадскіх. Хаця на той час не маглі ўявіць аб'ём работы, якую давядзецца цягнуць на сваіх плячах.

Сур'ёзнай перашкодай стала негатоўнасць нашых настаўнікаў выкладаць свае прадметы на павышаным узроўні, а тым больш - даваць паглыбленыя веды. Кваліфікацыя многіх з іх была базавай, але для эксперыментальнай работы неабходны больш высокі ўзровень педагагічнага майстэрства.

Сутыкнуліся мы і з неразуменнем, тым больш на той час: за ўдзел у эксперыменце (а гэта затрата дадатковага часу і сіл) не прадугледжваліся ніякіх даплат. У настаўнікаў не было, і няма сёння, рознаўзроўневых падручнікаў, і яны самастойна папаўняюць свае веды па прадмеце, ствараюць аўтарскія праграмы, метадычныя дапаможнікі.

Напрыклад, добрую праграму па інфарматыцы і матэматыцы распрацавалі настаўнік глыбоцкай сярэдняй школы №3 І.Я. Засімовіч, свае праграмы і метадычныя дапаможнікі стварылі многія педагогі, у тым ліку з Плісскай школы Л.Р.Думчанка і з Кіраўскай школы Т.М.Жук. Эксперымент стаў добрай нагодай для іх павысіць свой прафесійны ўзровень.

Ужо з 1997-1998 гадоў мы пачалі адпраўляць нашых педагогаў і кіраўнікоў школ раёна на курсы на базе Віцебскага абласнога інстытута павышэння кваліфікацыі педагагічных работнікаў, з якім мы супрацоўнічаем у метадычным і арганізацыйным плане. Да нашай работы далучыліся вучоныя, у тым ліку з Нацыянальнага інстытута адукацыі, на які ўскладзена навуковае кіраўніцтва эксперыментам. Зноў жа свае працы з намі праводзілі Г.М.Пятроўскі і В.М. Салдатава.

Але пакуль яшчэ не кожная сярэдняя, а тым больш базавая, школа можа забяспечыць выбар вучнямі прадметаў на адпаведным узроўні. Напрыклад, у нейкай малакамплектнай школе з 30 вучняў, умоўна кажучы, адзін вундэркінд, які патрабуе індывідуальнага падыходу. Зразумела, што ў такім выпадку асобны клас адкрываць не будзеш. Праўда, калі ёсць умовы, яго можна стварыць і для двух вучняў. Выйсце мы знайшлі: з мінулага года такіх вучняў (на сёння 25 чалавек) замацоўваем за іншымі, так званымі апорнымі школамі, дзе настаўнікі адпаведнай кваліфікацыі даюць ім кансультацыі ў вызначаныя дні.

Як працяг такой работы - яшчэ адзін рэспубліканскі эксперымент, у які мы ўключыліся, - эксперымент па стварэнні рэгіянальнай сістэмы адукацыі. Сутнасць яе заключаецца ў тым, каб усімі сіламі раёна вучыць і выхоўваць канкрэтнага школьніка, у тым ліку і праз індывідуальнае кансультаванне, і не прывязваць яго толькі да адной школы, дзе ён пастаянна вучыцца. З кожным годам рабіць гэта будзе лягчэй. З наступнага года ў школах раёна плануецца адкрыць ліцэйскія класы па такіх напрамках, як: агульнаадукацыйны, гуманітарны, прыродазнаўча-матэматычны, тэхналагічны, а таксама (пры глыбоцкай сярэдняй школе №3) будзе створаны гімназічны клас з пазнейшым фарміраваннем гімназічнага патоку. У сельскіх школах, па прычыне іх аддаленасці ад цэнтра і адна ад адной, адкрыюцца шматпрофільныя ліцэйскія класы. У дапамогу эксперыменту пры раённым вучэбна-метадычным кабінеце псіхалагічнай службай створаны банк даных аб адораных дзецях, распрацавана праграма псіхалагічнага суправаджэння эксперыменту.

- Але галоўнае - гэта першыя вынікі дыферэнцыраванага падыходу. Ці задаволены вы імі?

- У нас з 40 школ у эксперыменце ўдзельнічаюць 33, і сярод прадметаў, якія лідзіруюць на павышаным узроўні - матэматыка і беларуская мова. Потым ідуць замежныя мовы, якія вывучаюцца і паглыблена: англійская - у двух класах Суклінскай сярэдняй школы і нямецкая - у адным з класаў Падсвільскай сярэдняй школы. У апошнія гады ўзрасла цікавасць да біялогіі, хіміі, гісторыі Беларусі, геаграфіі. Адзначу, што прыкладна палова ўсіх школьнікаў раёна імкнецца да ўдасканалення ведаў праз дыферэнцыяцыю. Зразумела, што яны выбіраюць тыя прадметы, па якіх ім прыйдзецца здаваць уступныя экзамены ў ВНУ.

Праз некалькі гадоў эксперыменту, калі вучні раёна пачалі ўдзельнічаць і кожны раз перамагаць у абласных (5-6 прызавых месцаў) і рэспубліканскіх (па 2 прызавыя месцы) алімпіядах, калі агульнае паступленне ў ВНУ дайшло да 75-80%, што на 15% больш, чым да эксперыменту, мы пераканаліся - для нас няма іншага шляху, акрамя дыферэнцыяцыі. Прыемна адзначыць, што на другім месцы пасля сельскагаспадарчых спецыяльнасцей, якія выбіраюць выпускнікі, знаходзяцца педагагічныя.

Сваіх выдатнікаў - вучняў 7-11 класаў - мы заахвочваем. Ім выплачваюцца стыпендыі па выніках кожнай чвэрці за кошт сродкаў прадпрыемстваў раёна ў памеры адной мінімальнай зарплаты. А таксама для 30 чалавек кожныя паўгода выдаём прэміі за высокія паказчыкі на алімпіядах, за ўдзел у грамадска-карыснай рабоце, за спартыўныя дасягненні - у памеры пяці мінімальных зарплат за кошт бюджэтных сродкаў. У столькі ж ацэньваецца "залаты" медаль выпускнікоў школ, а за "сярэбраны" яны атрымліваюць чатыры мінімалкі. Набіраецца немалая сума, калі ўсе гэтыя дасягненні спалучаюцца ў адным чалавеку. І для вучняў усіх астатніх класаў мы знайшлі яшчэ адзін стымул да вучобы: унутрышкольныя алімпіяды па матэматыцы і мове для тых, хто займаецца ў пачатковай школе, а таксама па астатніх прадметах у наступных класах. Яны праводзяцца на добраахвотных асновах і карыстаюцца ў дзяцей вялікай папулярнасцю. Напэўна, таму, што ў параўнанні з усемагчымымі кантрольнымі, самастойнымі работамі алімпіяда для іх - гэта проста магчымасць праверыць свае веды, за якія не выстаўляюцца адзнакі.

- Давайце закранём іншае пытанне - найбольш балючае зараз, асабліва для рэгіянальнай адукацыі - закрыццё малакамплектных школ, скарачэнне настаўнікаў. Там, дзе памірае школа, якая ў некаторых вёсках з'яўляецца адзіным цэнтрам культуры, там знікае жыццё...

- Правільна заўважана. У нас ужо былі прыклады, калі праз пяць гадоў пасля закрыцця школы вёска пачынала пусцець. Аб чым можна гаварыць, калі на тэрыторыі аднаго сельсавета за год нараджаецца недзе двое, а памірае трыццаць пяць-сорак чалавек. А ў межах раёна ў мінулым годзе з'явілася 364 дзіцяці, а не стала 974 чалавекі. З кожным годам гэтыя лічбы становяцца ўсё больш несуцяшальнымі. Тэндэнцыя такая, што хутка ў некаторых вёсках нам не будзе каго вучыць. Таму шэраг сярэдніх школ чакаюць пераўтварэнні ў базавыя, адпаведна базавыя - у пачатковыя, некаторыя будуць аб'яднаны ў комплексы тыпу школа-сад, а чатыры базавыя і тры пачатковыя школы наогул знікнуць. Функцыі дзвюх пазашкольных устаноў адукацыі (усяго ў раёне іх пяць) ужо перанесены на Глыбоцкі раённы цэнтр пазашкольнай работы.

Дзесяціпрацэнтнае скарачэнне адміністрацыйна-гаспадарчага персаналу ўстаноў адукацыі мы ўжо правялі - знікла каля 111 штатных адзінкі. Скарацілі метадыстаў, кіраўнікоў гурткоў, а сацыяльных педагогаў, педагогаў-арганізатараў і псіхолагаў перавялі на палову стаўкі; вырашылі, што замест дворнікаў прышкольныя тэрыторыі будуць прыбіраць дзеці, па палове стаўкі забралі ў гардэробшчыц і лабарантаў. У сувязі з тым, што змяншаюцца класы-камплекты, скарацілі і настаўнікаў пачатковых класаў, а таксама тых, хто выкладаў асновы бяспекі жыццядзейнасці, працоўнае навучанне. На жаль, толькі адзінкі з іх мы можам працаўладкаваць.

- А ці навучыліся школы Глыбоцкага раёна зарабляць сродкі для ўмацавання сваёй вучэбна-матэрыяльнай базы?

- Усе школы нашага раёна пераведзены на самазабеспячэнне згодна з адпаведнай праграмай. Харчаванне для дзяцей або бясплатнае, або арганізуецца з улікам датацый і сімвалічнай платы ў 300-400 рублёў у месяц, якую ўносяць бацькі.

Сёння за школамі замацаваны 64 га зямлі. Штогод на іх прадугледжана засяваць збожжавыя культуры, бульбу, сталовыя і кармавыя буракі, моркву, фасоль, цыбулю, таматы, гуркі. У гэтым годзе школам бясплатна выдзелена 1550 кустоў парэчак элітных сартоў. Для раённай цэнтральнай аптэкі нарыхтавана 825 кг лекавай сыравіны. Частка ўраджаю ідзе на харчаванне дзяцей, а частка на продаж. Усе арганічныя, мінеральныя ўгнаенні базавыя гаспадаркі прадастаўляюць школам бясплатна. У мінулым годзе з прышкольных участкаў мы зарабілі 29 млн. рублёў.

Акрамя таго, школам бясплатна выдзяляюць маладняк жывёл для далейшага дарошчвання. Так, у 2002 годзе 12 школ пажадалі гадаваць буйную рагатую жывёлу і парасят, якія, зразумела, потым ідуць на харчаванне. Але ці пажадаюць дзеці працаваць на карысць школы, калі колькасць гадзін на працоўнае навучанне памяншаецца і вытворчая практыка з'яўляецца неабавязковай? Для сельскай школы ўсё гэта неабходна пакінуць, як і было.

Дзейнічае ў нас яшчэ адна праграма - "Энергазберажэнне". Каб завастрыць на ёй увагу вучняў, настаўнікі правялі сярод іх конкурс сачыненняў, у якіх дзеці павінны былі выказаць свае прапановы па мерапрыемствах, здольных зэканоміць энергію. Вось цытата з сумесна напісанай работы вучняў 7 класа Станульскай базавай школы: "...Чалавек павінен быць на Зямлі беражлівым гаспадаром, а не хцівым спажыўцом. А то настане момант, калі зямныя рэсурсы скончацца, спыняцца ўсе электрастанцыі, у вокнах нашых дамоў пагасне святло і настане... цемень..." Сярод канкрэтных мер - прапановы ўстанавіць цепла- і энергалічыльнікі, замяніць электраабагрэў на пячное ацяпленне, а таксама - чыгунныя катлы на стальныя, выкарыстоўваць мясцовыя віды паліва. Шунеўскай сярэдняй школай, напрыклад, за люты 2002 года зэканомлена ў параўнанні са студзенем гэтага года 1840 кВт электраэнергіі на суму 68 тысяч 632 рублі. Праўда, аддачы, акрамя маральнай, ад зэканомленых сродкаў, якія літаральна растаюць у масе іншых расходаў, школы не адчуваюць.

Зараз установам адукацыі прапануюць пералік платных паслуг, якія мяркуецца ўвесці. Некаторыя з іх мы зможам аказваць. Напрыклад, паслугі за карыстанне канём ці школьнай тэхнікай і транспартам. Можна зарабляць сродкі за прафесійную падрыхтоўку трактарыстаў-машыністаў, якая па вучэбных планах на сёння не з'яўляецца абавязковай, за гурткі па вывучэнню замежнай мовы, камп'ютэра, якія карыстаюцца асаблівай папулярнасцю ў школьнікаў, за выраб мэблі.

- На вашую думку, ці здольна прынятая рэспубліканская праграма "Аўтобус" рэальна вырашыць праблему падвозу дзяцей?

- Эканамічная сітуацыя, якая склалася сёння на сяле, прывяла і да праблемы падвозу школьнікаў. Гаспадаркі раёна не могуць забяспечыць падвоз дзяцей. Для найбольш складаных населеных пунктаў, у якія не заязджаюць аўтобусы і ад якіх школа знаходзіцца ў 3-10 км., мы выдзяляем гаспадаркам паліва. А ў астатніх цяжкасць заключаецца ў тым, што рэйсы ажыццяўляюцца праз дзень, і то расклад састаўляецца без уліку інтарэсаў дзяцей. Аўтагаспадаркам проста нявыгадна бясплатна вазіць дзяцей. Нават калі раёну купіць аўтобусы, усё роўна праблема да канца вырашана не будзе, бо машына патрабуе затрат на эксплуатацыю, на заробак вадзіцелю, які, калі ён адзін, нават па аб'ектыўных прычынах не заўсёды здольны выехаць па маршруту, і замяніць яго ніхто не можа. Цяперашняя праграма "Аўтобус", лічу, да канца праблему падвозу не вырашыць. Лепш усё ж такі мэтанакіравана датаваць аўтагаспадарку, якая нас абслугоўвае, і падпарадкаваць расклад руху транспарту пад патрэбы дзяцей, як гэта было ў старыя добрыя часы.

- Зараз мы з вамі фрагментарна ў розных колерах намалявалі карціну сучаснай рэгіянальнай школы. На фоне збяднення вучэбна-матэрыяльнай базы школы мы назіраем камерцыялізацыю адукацыі, захапленне новымі тэхналогіямі, эксперыментальнай работай. Айчынная адукацыя ў XXI стагоддзі... Якімі, на ваш погляд, павінны быць яе прыярытэты?

- Перш за ўсё сама адукацыя павінна быць у дзяржаве прыярытэтным накірункам. Нягледзячы на матэрыяльныя, метадычныя цяжкасці пры выкарыстанні мноства новых тэхналогій, галоўнае, каб адукацыя выконвала свае асноўныя функцыі: вучыла і выхоўвала. Сёння мы гаворым аб ведах як аб тавары на рынку адукацыйных паслуг і на рынку працы, а значыць, побач ідуць грошы. Але як ні назаві, нельга, каб згубілася лепшае - якасць, даступнасць усіх форм адукацыі (у тым ліку і платнай) і магчымасць атрымліваць яе на бюджэтнай аснове. Ажыццяўленне прынцыпу "добрая адукацыя - толькі для элітных слаёў грамадства, толькі для вундэркіндаў" адкіне нас на некалькі стагоддзяў назад. А падставы для непакою ёсць. Яны звязаны з тым, што зніжаецца ўзровень ведаў, якія дае наша масавая базавая і сярэдняя адукацыя, паяўляецца ўсё больш непераадольная бездань паміж агульнаадукацыйнай школай і ўстановамі адукацыі новага тыпу - гімназіямі, ліцэямі, у якіх навучаюцца адзінкі.

Такім чынам, сацыяльная сфера ў адукацыі - гэта адзін з яе прыярытэтаў. Сельскаму настаўніку, канешне, грэх скардзіцца: ён, у параўнанні з астатнімі ў раёне, калі меркаваць па заробку (у сярэднім 150 тыс. руб.), жыве нават добра, але гэта толькі ў параўнанні. Як чалавека, які адказвае і за гарадскую, і за сельскую школу, мяне турбуе, напрыклад, такое пытанне як крэдыты на пабудову, куплю і нават на рамонт жылля для настаўнікаў, асабліва тым, якія едуць да нас працаваць, а таксама ільготныя крэдыты на вучобу для абітурыентаў. Лічу, калі будзе дабрабыт, - з'явіцца і энтузіязм.

Гутарыла
Надзея СТРАБКОВА.

Непасільная канкурэнцыя?!

Як у сельскай школе атрымліваюць добрыя веды

Усе астатнія пытанні я задавала ўжо непасрэдна ў навучальных установах Глыбоцкага раёна, невялікіх школах, якія летам патанаюць у зеляніне і кветках.

Чакаюць палажэнне аб комплексе "школа-сад"

Першай разам з Раманам Іосіфавічам мы наведалі Азярэцкую школу-сад - комплекс, створаны 1 студзеня 2002 года. Зараз яго дырэктар Пётр Уладзіміравіч Каляга адказвае за навучанне і выхаванне значна большай колькасці дзяцей, чым дагэтуль: ім ужо ад 3 да 17 гадоў.

- Я лічу, што сістэма адзінага педагагічнага ўплыву, якую мы пачалі ствараць, пазбавіць нас ад праблемы пераемнасці паміж школай і дзіцячым садам. З пункту гледжання выхаваўчай і метадычнай работы ўзнікненне такога комплексу - вялікі плюс. Скажам, настаўнік музыкі і спеваў працуе і з малодшымі і са старэйшымі дзецьмі, намеснік дырэктара па выхаваўчай рабоце, які "курыруе" групы садка, аб'ядноўвае работу з імі і са школьнымі класамі адначасова, псіхолаг прасочвае развіццё дзяцей, пачынаючы з маленства і заканчваючы выпускам са школы. Агульныя педсаветы дапамагаюць знайсці ўзаемаразуменне.

Але ў плане тэхнічнага забеспячэння мы сутыкнуліся з праблемамі. Садок знаходзіцца ў двухстах метрах ад школы, і я, як яе дырэктар, а таксама мае намеснікі не маем магчымасці пастаянна сачыць за тым, што там адбываецца.

Акрамя таго, фінансавыя цяжкасці дзвюх устаноў адукацыі ляглі на плечы аднаго дырэктара школы.

Заўважу яшчэ, што сёння мы маем асобна палажэнне аб садку і палажэнне аб школе, але не распрацаваны пакуль агульны дакумент аб комплексе "школа-сад". Напрыклад, ёсць неабходнасць у стаўцы спецыяліста па дашкольнаму выхаванню. Ці яшчэ праблема: дзеці, якія займаюцца ў падрыхтоўчым класе, у першай палове дня павінны ад настаўніцы пачатковай школы прыходзіць да выхавацеляў у садок.

Чаму часовы дом надзейней пастаяннага?

Дзіцячы сацыяльны прытулак для непаўналетніх - таксама новая з'ява ў нашым грамадстве. У Глыбоцкім раёне два гады назад узнік адзіны такі астравок бяспекі, разлічаны на 25 чалавек, дзе часова пражываюць дзеці ад 3 да 16 гадоў. Для іх час, праведзены на новым месцы - гэта не толькі шанс пазбегнуць небяспечных абставін, у якія яны трапляюць па-за сценамі прытулку, але і для бацькоў-крыўдзіцеляў - магчымасць задумацца: калі іх дзіця ўжо забіраюць з роднага дома, дык гэта першы званок аб тым, што яны могуць назаўсёды пазбавіцца сваіх бацькоўскіх правоў.

Увесь час знаходжання там дзеткі працягваюць вучыцца: часова іх прымае пад сваё крыло Станульская базавая школа, што знаходзіцца недалёка.

Невядома, куды праз шэсць месяцаў адправіцца непаўналетняе птушаня - дамоў, у прыёмную сям'ю або ў інтэрнат. Ды і прычыны знаходжання ў прытулку розныя.

...Нядаўна сюды прывезлі трох дзяўчынак і хлопчыка, у якіх памерла маці, а бацька застаўся адзін з імі, ды яшчэ з адным прыёмным сынам. Самай старэйшай, Ганне, 10 гадоў. А працуе галава сям'і пастухом. Яны і так жылі небагата: заробак у калгасе на сёння - каля 30 тысяч рублёў! Пакуль бацька быў вымушаны аддаць дзяцей у прытулак. А сам ён, дзякуй Богу, разумны чалавек, шукае магчымасць зарабіць у горадзе.

Такая ж сітуацыя здарылася і яшчэ з адной сям'ёй, з трыма дзецьмі некалькі гадоў назад. Толькі бацька аказаўся, наадварот, "горкім п'яніцам" і быў пазбаўлены бацькоўскіх правоў, а двое сыноў і дачка сталі сацыяльнымі сіротамі. Ірыну ўзяла на выхаванне работнік сацыяльнага прытулку Тацціяна Міхайлаўна Грабко, у якой сваіх дзетак трое. Для астатніх прыёмную сям'ю шукалі праз газету, і ўрэшце ўладкавалі Жэню і Сашу ў вёску Вялікія Давыдкі. Але Саша не змог там прыжыцца. Таму зараз знаходзіцца ў прытулку. На радасць усіх, у Сашы ў Наваполацку знайшлася далёкая сваячка - цёця Люба. Так што ягоны лёс ужо вырашаны.

Бывае, што маці ці бацька стараюцца схаваць дзіця за сценамі прытулку ад канфліктнай сітуацыі ў сям'і, спадзяюцца на дабрыню выхавальніц. У сваю чаргу, сацыяльныя педагогі выяўляюць небяспечныя сем'і і "выцягваюць" адтуль непаўналетніх. Акрамя п'янства дарослых ці іх заўчаснай смерці, прычынамі, па якіх дзецям могуць прапанаваць пажыць у прытулку, становяцца беспарадак і антысанітарныя ўмовы пражывання ў доме, пастаянныя педыкулёзы ці адсутнасць нармальнага харчавання, асабліва ў шматдзетных сем'ях. На жаль, менавіта шматдзетныя сем'і, за якія вельмі змагаюцца ў нашым грамадстве ў сувязі з дэмаграфічным крызісам, на сяле часта з'яўляюцца рассаднікам небяспекі для пражывання ў іх.

Шмат чаго даводзіцца чуць ад дзяцей, якіх тут прытулілі, прызналася мне адна з выхавацельніц, Святлана Міхайлаўна Фаменская. За доўгія месяцы многія пачынаюць называць сваіх дабрадзеек мамамі. Некаторыя не хочуць вяртацца адсюль дамоў, яны і сяброў тут знаходзяць, праўда, па няшчасці. І ўсе, як агню, баяцца інтэрната, часта плачуць з-за гэтага. Але ўражвае тое, што амаль ніхто не абвінавачвае ва ўсім бацькоў, і заўсёды дзеці спадзяюцца, што тыя выправяцца.

З моманту адкрыцця сацыяльнага прытулку праз яго прайшло 115 выхаванцаў. У родную сям'ю вярнулася 86 дзяцей, у прыёмную сям'ю ўладкавана трое і 8 адправілі ў школу-інтэрнат. А зараз у прытулку пражывае 18 дзяцей. Прычым дваім з іх ужо афармляем дакументы ў прыёмную сям'ю, а яшчэ двое пойдуць вучыцца ў глыбоцкі прафесійны ліцэй на поўнае дзяржзабеспячэнне.

Кіраўская сельская лепшая ў раёне

У Кіраўскай сярэдняй школе, якую мы наведалі далей, займаецца 88 вучняў. Апошнія пяць гадоў, па словах дырэктара школы Елізаветы Міхайлаўны Дзмітрыевай, дыферэнцыраванае навучанне дапамагло ўсім, хто кадаў паступіць у ВНУ і тэхнікумы. Вучні гэтай школы перамагаюць на прадметных алімпіядах, у тым ліку і рэспубліканскіх, асабліва па геаграфіі. У асноўным выпускнікі свой выбар спыняюць на навучальных установах Віцебшчыны. Трое сёлетніх адзінаццацікласнікаў (а іх усяго пяць чалавек) збіраюцца паступаць у Віцебскі дзяржаўны універсітэт, медыцынскі універсітэт, педагагічны універсітэт, пры якім, дарэчы, наведвалі так званую Школу будучыні - падрыхтоўчыя курсы. Па іх заканчэнні, калі выніковая работа будзе напісана паспяхова, ёсць шанс быць залічаным ва універсітэт. Двое з іх пойдуць у медыцынскае вучылішча і электратэхнікум сувязі.

Нашмат цяжэй сельскай школе канкурыраваць з гарадской, тым і каштоўней яе перамогі. Той жа недахоп літаратуры ў горадзе менш адчувальны, бо вырашаецца за кошт фондаў вялікіх бібліятэк. Калі дваццаць гадоў назад, узгадвае Елізавета Міхайлаўна, школьная бібліятэка цэнтралізавана забяспечвалася не толькі падручнікамі, але і метадычнымі і нагляднымі дапаможнікамі (карты, атласы), дык зараз школа атрымлівае толькі падручнікі. Раней настаўнікі мелі большы доступ да перыёдыкі, у тым ліку і да расійскай, што асабліва важна для сельскага жыхара. Тым не менш ў Кіраўскай школе ёсць настаўніца, Таццяна Мікалаеўна Жук, якая мае 18 уласных метадычных распрацовак па гісторыі Беларусі для 5-8 класаў. Яны складзены як рабочыя сшыткі ў табліцах і схемах, з тэставым заданнямі, якія прапанавала сама настаўніца, зыходзячы са стандартаў. Іх можна параўнаць з міні-падручнікамі, па якіх асабліва лёгка рыхтавацца да экзамену, не трэба і шпаргалак пісаць.

Спорт і сельская гаспадарка - два асноўныя дадатковыя віды дзейнасці, па якіх Кіраўская школа з'яўляецца лепшай у раёне.

Садзяць, сеюць і аруць настаўнікі і дзеці на 6 га зямлі, маючы для гэтага ўвесь набор тэхнікі. Гадуюць і бычкоў. Так што і ўзімку школа забяспечана ўсім сваім.

Першыя і другія месцы ў раёне займаюць вучні школы ў спартакіядах па кросу, чатырохбор'ю, валейболу, лыжных гонках. Праўда, бывае няёмка, адзначыла дырэктар, калі дзеці Кіраўскай школы адрозніваюцца не лепшым чынам сярод астатніх тым, што выходзяць на спаборніцтвы, напрыклад, на вельмі старых драўляных лыжах.

Кожны дзень у Кіраўскую школу, якая знаходзіцца ў сямі кіламетрах ад Глыбокага, павінна прыходзіць 13 чалавек: настаўнікі і вучні. А аўтобус ездзіць праз дзень. Калі летам спакойна можна прайсці пехатой ці праехаць на папутках, то ўзімку, ды яшчэ ў галалёд, дабрацца вельмі складана. Знаходзяцца, канешне, і героі, якія выбіраюцца з дому ў сцюдзёную непагадзь. Каб не паслізнуцца, у найбольш небяспечных месцах калі-нікалі ім прыходзіцца здымаць абутак. І ў падобных сітуацыях аказваецца каля 100 чалавек раёна, якія пражываюць у горадзе і вымушаны дабірацца да сельскіх школ.

"Званочкі", "Маладзічок", "Вячоркі"

З будучага вучэбнага года ў Глыбоцкім раёне распачнецца фарміраванне гімназічнага патоку. А пачнецца ўсё з глыбоцкай сярэдняй школы №3, дзе будзе адкрыты гімназічны клас. Школа ўваходзіць у лік 49 беларускамоўных гарадскіх адзінаццацігодак нашай рэспублікі. На працягу больш дзесяці гадоў, пачынаючы з 1990 года, тут ідзе мэтанакіраваная праца па замене рускамоўных падручнікаў на беларускамоўныя, назапашваецца дыдактычны матэрыял для ўрокаў роднай мовы і літаратуры, збіраюцца беларускамоўныя сшыткі для практычных і лабараторных работ, афармляюцца нагляднасць, кабінеты.

У межах школьнага кампанента праводзяцца заняткі па курсу "Асновы моўнай культуры". У школе працуе фальклорны калектыў "Званочкі", гурток "Знаўцы роднага краю", які выдае газету "Маладзічок". У час тыдняў педагагічнага майстэрства арганізуюцца турніры знаўцаў роднага краю, традыцый беларускага народа, ставяцца спектаклі па творах беларускіх пісьменнікаў, ладзяцца сустрэчы з імі, праводзяцца "Вячоркі".

Сам дырэктар школы Віталь Рыгоравіч Гарановіч з'яўляецца членам Саюза пісьменнікаў, на яго вершы напісаны і песні. Вучні-паэты пішуць тут толькі па-беларуску, яны ўдзельнічаюць і перамагаюць у конкурсе юных паэтаў і празаікаў Віцебшчыны, у рэспубліканскім конкурсе вершаў і песень, прысвечаных "Дню Зямлі", які праводзіць Міністэрства адукацыі РБ сумесна з грамадскай арганізацыяй "Беларускі Зялёны крыж".

Многія настаўнікі школы ўваходзяць у першасныя суполкі "Таварыства беларускай мовы" і "Таварыства беларускай школы". Наладжана супрацоўніцтва з факультэтам радыёфізікі БДУ, Нацыянальным гуманітарным ліцэем імя Якуба Коласа.

Бясплатны летнік

Жыццё ў школе працягваецца і летам. З ёй не развітваюцца тыя дзеці, якія штодзень на працягу шасці гадзін знаходзяцца ў школьным летніку. Кожны вучань і яго бацькі выбіраюць па сабе, дзе будзе адпачываць дзіця - у аздараўленчым летніку агульнага тыпу, у летніку працы і адпачынку ці ў профільным летніку - спартыўнага характару. Многія імкнуцца патрапіць у іх, напэўна, з-за таго, што знаходжанне тут абсалютна нічога не каштуе для дзяцей, бо датуецца яно з бюджэту - 45 тысяч на адну змену (21 дзень). А гэта і бясплатнае харчаванне, і вітаміны кожны дзень, экскурсіі і розныя іншыя культурна-масавыя мерапрыемствы. На гэтае лета запланавана, што 17 летнікаў у школах Глыбоцкага раёна наведае 1000 дзяцей ад 6 да 15 гадоў. Пры адборы вучняў улічваюцца многія абставіны. Недзе 60-70% з тых, якія жывуць у сацыяльна неўладкаваных сем'ях або маюць праблемы са здароўем.

Надзея СТРАБКОВА.

Нацыянальнай бібліятэцы - 80 гадоў

Мара становіцца явай,

альбо Будзем месціцца ў новым будынку

Унікальнай захавальніцай духоўных багаццяў кожнага народа, кніжнай духоўнай спадчыны, выдадзеных дакументаў на тэрыторыі краіны заўсёды з'яўлялася бібліятэка, у першую чаргу высокага рангу. Як, скажам, Нацыянальная бібліятэка Беларусі (НББ).

Рэдакцыя "Настаўніцкай газеты" звярнулася да яе дырэктара Галіны Мікалаеўны Алейнік з просьбай расказаць пра сённяшні дзень гэтай унікальнай установы -своеасаблівага сумежжа адукацыі і культуры.

Тым больш для гэтага якраз ёсць нагода...

- Так, - удакладніла Галіна Мікалаеўна, - сёлетні год для галоўнай бібліятэкі краіны праходзіць пад знакам падрыхтоўкі да 80-годдзя з часу заснавання.

А дадайце наступнае: з сёлетняга году мара (займець новы шыкоўны і прасторны будынак НББ) набывае рысы явы. Маю на ўвазе сакавіцкі Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "Аб будаўніцтве будынка дзяржаўнай установы "Нацыянальная бібліятэка Беларусі".

У красавіку адзначылі 110 гадоў з дня нараджэння заснавальніка бібліятэкі, яе першага дырэктара Іосіфа Беніцыянавіча Сіманоўскага (1892-1967), чалавека з бліскучай гуманітарнай адукацыяй, якую атрымаў ва універсітэтах Швейцарыі і Францыі. Ён кіраваў бібліятэкай большую палову яе гісторыі.

Па прыкладу нацыянальных бібліятэк свету НББ выконвае ўскладзеную на яе гістарычную місію па збору з максімальна магчымай паўнатой усіх дакументаў, выдадзеных на тэрыторыі нашай краіны, з мэтай іх вечнага захоўвання як гістарычнай памяці народа, распаўсюджвання бібліяграфічнай інфармацыі аб іх, выконвае функцыю транслятара дасягненняў сусветнай цывілізацыі, фарміруе, памнажае фонд лепшымі замежнымі выданнямі.

За невялікі па гістарычных маштабах прамежак часу бібліятэка прайшла шлях, адзначаны як знамянальнымі падзеямі ў яе станаўленні і развіцці, так і цяжкімі выпрабаваннямі.

За гады фашысцкай акупацыі страты склалі 83 працэнты ад унікальнай даваеннай калекцыі. Былі знішчаны каталогі, бібліяграфічныя матэрыялы, абсталяванне бібліятэкі. І самае трагічнае, што многія каштоўныя рукапісы і старадрукі зніклі назаўсёды. Да гэтага часу не ўдалося сабраць цалкам калекцыю арыгінальнай спадчыны Францыска Скарыны.

Бібліяграфічная рэканструкцыя гістарычных беларускіх кнігазбораў: Радзівіліяны, бібліятэкі Сапегаў, Храптовічаў і інш. - адзін са стратэгічных напрамкаў дзейнасці НББ як захавальніцы нацыянальнай памяці.

- Галіна Мікалаеўна, раскажыце пра канкрэтныя справы бібліятэкі.

- За апошнія гады па трох грантах, атрыманых ***з Фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва***, набыты шматлікія помнікі славянскага пісьменства XVI-XX стст. - беларускія, рускія, украінскія рукапісы і старадрукі. Сярод больш чым 150 дакументаў - помнік беларускага кнігадрукавання - ***"Евангелие"*** Пятра Мсціслаўца, выдадзенае ў Вільні ў 1575 г.

У аддзеле рукапісаў, рэдкай кнігі і старадрукаў вядзецца навуковая апрацоўка і вывучэнне калекцый кірылічнага друку XVI-XX стст., рускага грамадзянскага друку XVIII ст., славянскіх рукапісных кніг. Вынікі даследаванняў паведамляюцца на рэгулярных кнігазнаўчых чытаннях, якія праводзяцца Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі з 1997 г. У іх удзельнічаюць навукоўцы Беларусі, Расіі, Украіны, Польшчы, Літвы і г.д. Матэрыялы кнігазнаўчых чытанняў выдаюцца асобнымі зборамі.

Так, сёмы год НББ выдае навуковы зборнік ***"Здабыткі"***. У ім друкуюцца артыкулы па розных пытаннях, у тым ліку звязаныя з дакументальнай спадчынай дзяржавы.

Мяжу стагоддзяў НББ перасягнула, назапасіўшы змястоўны інфармацыйны багаж - каля 8 млн. дакументаў на самых розных носьбітах, адкрытых для карыстання, часткова праз тэлекамунікацыі. Тры чвэрці фондаў складае літаратура на розных мовах свету.

Каторы год (з 1993 г.) НББ працуе ў аўтаматызаваным рэжыме, стварае ўласныя электронныя рэсурсы на ўсе віды дакументаў, праблемна-арыентаваныя базы даных па грамадскіх навуках, культуры і мастацтву, ***"Чарнобыль", "Рэдкая кніга Беларусі", фактаграфічныя "Беларусь у падзеях і асобах"*** і інш.

Адзін з прыярытэтных напрамкаў стварэння электронных рэсурсаў - рэтраспектыўная канверсія картачных каталогаў у машыначытальную форму.

НББ актыўна развівае міжнародныя кантакты, супрацоўнічае з бібліятэкамі свету і пасольствамі ўсіх замежных краін у Рэспубліцы Беларусь. У рамках міжнароднай праграмы "Памяць свету", якая ажыццяўляецца пад эгідай ЮНЕСКА, бібліятэка прымае ўдзел у распрацоўцы нацыянальнай праграмы "Памяць Беларусі"; у рэалізацыі міжнароднай навуковай праграмы "Гісторыя кніжнай культуры Падляшша"; з'яўляецца арганізацыяй-членам ІФЛА (Міжнародная асацыяцыя бібліятэчных асацыяцый), адной з заснавальніц Бібліятэчнай Асамблеі Еўразіі; спецыялісты бібліятэкі ўдзельнічаюць у рабоце Еўрапейскай камісіі па публічных бібліятэках пры Савеце Еўропы (PUBLICA), Польска-беларускай камісіі па захаванню дакументальнай спадчыны, Рабочай групы бібліятэкараў і дакументазнаўцаў краін Усходняй, Цэнтральна-Усходняй і Паўночна-Усходняй Еўропы (ABDOS) і інш.

- Якія перспектывы матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння ўстановы?

- Пераход бібліятэкі ў XXI ст. адзначаны бліскучай перспектывай узвядзення новага будынка. Яшчэ ў 80-я гады адным з асноўных фактараў, якія стрымлівалі развіццё бібліятэкі, з'явіўся востры недахоп, так бы мовіць, вытворчых плошчаў. У канцы 90-х гадоў гэта сітуацыя ўскладнілася.

Як будзе тут дарэчы паўтарэнне. Ідэя будаўніцтва новай Нацыянальнай бібліятэкі была падтрымана Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь А.Р.Лукашэнкам. 7 сакавіка 2002 г. ён падпісаў Указ ***"Аб будаўніцтве будынка дзяржаўнай установы "Нацыянальная бібліятэка Беларусі"***. Будаўніцтва было аб'яўлена "важнейшай дзяржаўнай і агульнанароднай будоўляй".

НББ у красавіку 2002 г. распрацавала праекты Статута Дабрачыннага фонду ***"Поддержка строительства здания Национальной библиотеки Беларуси"*** і Палажэння ***"О Совете попечителей Благотворительного фонда "Поддержка строительства здания Национальной библиотеки Беларуси"***.

Карыстаючыся выпадкам, хачу звярнуцца да шырокай грамадскасці: усведамляючы неабходнасць узвядзення ў бліжэйшы час новага будынка, адметнага ў гісторыі, патрэбна падтрымаць Дабрачынны фонд. Гэта, ясна, абавязак і юрыдычных, і фізічных асобаў.

У каторы раз зазначу, што ў бібліятэцы рангу НББ маюць патрэбу як дзяржаўныя дзеячы, так і студэнты шматлікіх ВНУ і навучэнцы сярэдніх спецыяльных устаноў, старшакласнікі.

Нацыянальная бібліятэка Беларусі - была, ёсць і павінна быць сімвалам гонару краіны. Новы будынак яна заслужыла.

Архітэктурны праект новага будынка (аўтары М.К.Вінаградаў, В.У.Крамарэнка), разлічанага на 14 млн. адзінак захоўвання, 2000 чытацкіх месцаў, больш за 1000 супрацоўнікаў штатнага раскладу, прадугледжвае самую сучасную тэхналагічную і арганізацыйную інфраструктуру. Яна дазволіць НББ у поўнай меры рэалізаваць сваю місію як сімвала нацыі і дзяржавы.

- І апошняе. Непасрэдна пра мерапрыемствы юбілею.

- Для арганізацыі падрыхтоўкі і правядзення юбілейных мерапрыемстваў, прысвечаных 80-годдзю НББ (15-18 верасня 2002 г.), у адпаведнасці з Пратаколам даручэнняў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 5.11.2001 г. створаны арганізацыйны камітэт на чале з намеснікам Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь У.Н.Дражыным.

Адным з галоўных мерапрыемстваў, прысвечаных юбілею НББ, стане правядзенне 16 верасня Міжнароднага круглага стала "Нацыянальная бібліятэка - сімвал нацыі і дзяржавы", для ўдзелу ў якім запрошаны дырэктары буйнейшых нацыянальных бібліятэк краін СНД, Балтыі і далёкага замежжа, кіраўнікі міністэрстваў і ведамстваў Рэспублікі Беларусь, Расійскай Федэрацыі. Яму будзе папярэднічаць прэс-канферэнцыя.

А праз дзень адбудзецца юбілейнае пасяджэнне Канферэнцыі Бібліятэчнай Асамблеі Еўразіі (БАЕ), прысвечанае 10-годдзю. Падчас юбілею НББ будзе адзначацца прафесійнае свята бібліятэчных работнікаў Беларусі - ***Дзень бібліятэк***, (пад эгідай Беларускай бібліятэчнай асацыяцыі (ББА), пройдзе ***Тыдзень бібліятэк горада Мінска***, шэраг мерапрыемстваў, прысвечаных 10-годдзю ББА.

Гутарыў Уладзімір НОВІК.

P.S. *Рэдакцыя "Настаўніцкай газеты" інфармуе сваіх чытачоў: мы будзем публікаваць як звесткі пра юбілейныя мерапрыемствы, звязаныя з адметным годам у гісторыі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, так і матэрыялы пра ход узвядзення яе новага будынка.*

Прэзентацыі

Яшчэ пакуль не лістапад

Днямі ў аддзеле рэдкай кнігі бібліятэкі Беларускага дзяржаўнага педагагічнага універсітэта імя Максіма Танка адбылася прэзентацыя новага паэтычнага зборніка выкладчыка, члена Саюза беларускіх пісьменнікаў, паэта Міколы Шабовіча. Кніга пад назвай "Падары мне сваю адзіноту" пабачыла свет у выдавецтве "Мастацкая літаратура" і стала своеасаблівым падарункам аматарам вершаванага слова ў сувязі з 25-годдзем літаратурнай дзейнасці паэта.

Мікола Шабовіч захапіўся паэзіяй яшчэ ў школьныя гады. Тады ж пачаў самастойна складаць вершы, першы з якіх апублікаваў у 1976 годзе. На спецыяльна падрыхтаванай выстаўцы, якая адлюстравала літаратурны шлях творцы, былі прадстаўлены паэтычныя кніжкі "Каб вымавіць: "Люблю", "Дом", "Яшчэ пакуль не лістапад...", "Падары мне сваю адзіноту", а таксама мноства вершаў і літаратурных пародый, надрукаваных у шматлікіх зборніках, на старонках газет, часопісаў. Увесь матэрыял ілюстраваўся фотаздымкамі рознай тэматыкі: школьныя і студэнцкія гады, удзел у з'ездах беларускіх пісьменнікаў, праца ў БДПУ.

Павіншаваць паэта прыйшлі прарэктары універсітэта С.У.Кабяк, П.І.Кібалка, В.І.Талкачоў, дэкан факультэта беларускай філалогіі і культуры А.І.Лугоўскі, сябры-літаратары, аспіранты, студэнты, супрацоўнікі універсітэта - аматары паэзіі.

Вельмі цёпла, красамоўна, з гумарам і пасяброўску шчыра дзяліліся сваімі поглядамі на творчасць Міколы Шабовіча сакратар Саюза пісьменнікаў Беларусі, галоўны рэдактар Беларускага радыё, вядучы прэзентацыі паэт Навум Гальпяровіч, сябры-літаратары Ганад Чарказян і Кастусь Цыбульскі. Яны ахарактарызавалі Міколу Віктаравіча як надзвычай таленавітага творцу, надзейнага сябра і сціплага чалавека.

І гэтыя эпітэты нікольні не перабольшваюць талент паэта. Калі сталі гучаць вершы ў выкананні аўтара, усе прысутныя былі зачараваны іх энергетыкай. Прыгожыя радкі ліліся з глыбіні душы і нібыта луналі ў паветры. Здавалася, што ім мала месца ў гэтай невялічкай зале. Мікола Шабовіч гаварыў пяшчотныя словы аб роднай зямлі, цяпло якой натхняе на творчасць. Гучалі ўзнёслыя і трапяткія выказванні, прысвечаныя жанчыне. А музыка кахання прымушала сэрцы слухачоў біцца яшчэ хутчэй:

Пальецца чыстая мелодыя
Яшчэ не выказаных слоў,
І ціхі вечар з асалодаю
Ля нашых схіліцца галоў...

А як хараша вершы Міколы Шабовіча кладуцца на музыку! Больш за 90 песень на яго словы ўжо напісана рознымі кампазітарамі. Гэтыя песні гучалі на рэспубліканскіх фестывалях песні і паэзіі ў Маладзечне і Мінску, на міжнародным фестывалі "Славянскі базар" у Віцебску.

На прэзентацыі кнігі "Падары мне сваю адзіноту" песні на вершы паэта выконвалі студэнткі універсітэта Кацярына Цішкевіч і Ірына Баранава. Сустрэча прайшла на адным дыханні, у атмасферы дабрыні і пяшчоты. Засталіся прыемныя ўражанні і шмат фотаздымкаў на памяць, радасць ад дакранання да прыгожага беларускага слова. Адбылося сапраўднае свята паэзіі.

Надзея КАЖАРНОВІЧ,
загадчыца аддзела рэдкай кнігі бібліятэкі БДПУ імя М.Танка.

НА ЗДЫМКУ: Мікола Шабовіч.

Фота Анатоля СВЯЦКАГА.

Мова, адукацыя, час

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Алег ТРУСАЎ, старшыня Таварыства беларускай мовы, дацэнт Беларускага дзяржаўнага універсітэта культуры: "У працы па пашырэнні сферы выкарыстання беларускай мовы ў сістэме адукацыі ТБМ абапіраецца на выніκі апошняга перапісу насельніцтва Беларусі 1999 года, паводле якога 73,7 % нашых грамадзян лічаць беларускую мову роднай і 36,7 % з іх карыстаюцца ёю ў штодзённым жыцці.

Галоўная наша задача палягае ў тым, каб пачала рэальна працаваць новая рэдакцыя "Закону аб адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь", асабліва артыкулы 5 і 32 гэтага закону, а таксама Пастанова Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь № 48 ад 27 жніўня 2001 года, накіраваная на пашырэнне беларускамоўнай адукацыі ў розных тыпах навучальных устаноў Беларусі. У сувязі з гэтым усе структуры ТБМ уключыліся ў працу з рэгіянальнымі кіраўнікамі аддзелаў адукацыі і кіраўнікамі вышэйшых навучальных устаноў з мэтай высвятлення хады рэалізацыі на месцах вышэйзгаданых закону і нарматыўнага дакумента.

Першым на гэтую Пастанову адгукнуўся Мінгарвыканкам, які адразу пасля яе выхаду ў верасні мінулага года прыняў рашэнне аб адкрыцці ў цэнтры горада на праспекце Ф.Скарыны беларускамоўнай гімназіі на базе 23-й сярэдняй школы.

Таварыства даслала лісты з канкрэтнымі прапановамі ў кожны аблвыканкам. Адказы атрымалі ад усіх. Найлепшыя справы былі ў Віцебскім абласным аддзеле адукацыі, дзе раней за іншыя быў прыняты падрабязны план мерапрыемстваў па рэалізацыі вышэйзгаданай Пастановы Міністэрства адукацыі, а ў Віцебску адкрылася беларускамоўная гімназія.

Акрамя гэтага былі накіраваны запыты аб ходзе выканання Пастановы № 48 у 93 раённыя і гарадскія аддзелы адукацыі, і на сённяшні дзень атрымана 37 адказаў. Яны сведчаць, што найбольш беларускамоўных сярэдніх навучальных устаноў захавалася на Міншчыне. Самае сумнае відовішча - на Магілёўшчыне. Фактычна ў большасці раённых цэнтраў Магілёўшчыны, у тым ліку і ў старажытным Мсціславе, дзе праходзілі апошнія святкаванні Дзён беларускай пісьменнасці і друку, адсутнічаюць не толькі беларускамоўныя школы, але і класы.

Адпаведныя запыты ТБМ накіравала і рэктарам 20 дзяржаўных і 12 недзяржаўных ВНУ. Адказы пакуль мы атрымалі з 19 ВНУ.

Флагманам адраджэння беларускасці сёння з'яўляецца Беларускі дзяржаўны педагагічны універсітэт імя М.Танка. Яшчэ 25 мая 2000 г. яго вучоны савет зацвердзіў перспектыўную праграму падтрымкі беларускай мовы. На беларускай мове тут вядзецца адукацыя на факультэце даўніверсітэцкай падрыхтоўкі, створаны беларускамоўныя плыні на факультэтах: матэматычным, фізічным і народнай культуры, а на факультэтах прыродазнаўства, педагогікі і методыкі пачатковага навучання ёсць беларускамоўныя студэнцкія групы.

Значная колькасць прадметаў выкладаецца па-беларуску ў Гомельскім дзяржаўным універсітэце імя Ф.Скарыны, Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры і Мінскім дзяржаўным лінгвістычным універсітэце. Ёсць беларускамоўныя студэнцкія групы на гістфаках БДУ і Гродзенскага дзяржаўнага універсітэта імя Янкі Купалы. У астатніх жа ВНУ беларускамоўных групаў няма, і з верасня гэтага года яны ствараціа не будуць.

Вельмі нашкодзіла развіццю беларускамоўнага навучання адмена абавязковага экзамену па беларускай літаратуры. Як паведаміла "Рэгіянальная газета" 31 мая 2002 года, у школах Міншчыны і Гродзеншчыны ў гэтым годзе беларускую літаратуру выбіраюць як экзамен толькі, у сярэднім, па 3 чалавекі з класа, а то і менш. Таму неабходна тэрмінова выправіць гэтую недарэчнасць і ў наступным навучальным годзе вярнуць экзамен па беларускай літаратуры ў лік абавязковых".

Аляксандр ПАДЛУЖНЫ, дырэктар Інстытута мовазнаўства Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі: "Адносна праблемы падручнікаў. Я прачытаў усе існуючыя на сённяшні момант падручнікі па беларускай мове і мушу сказаць, што ў цэлым яны нядрэнныя і ў прынцыпе адпавядаюць сучаснаму стану развіцця беларускага і сусветнага мовазнаўства. Аднак мяне ўсё ж непакояць некалькі рэчаў.

Па-першае, завялікі аб'ём, асабліва што тычыцца падручнікаў для пачатковай школы (падручнік для першага класа - добрых 300 старонак!). А ўсё таму, што праграма складзена так, што ў пачатковых класах вучань мусіць прайсці ледзь ці не універсітэцкі курс мовы. На мой погляд, трэба значна зменшыць гэтую праграму ў тэарэтычных адносінах за кошт пашырэння практыкаванняў, накіраваных на практычнае авалоданне пісьмовай і вуснай формамі мовы.

Па-другое, адбор літаратурных тэкстаў. Тут назіраецца такая тэндэнцыя: аўтары падручнікаў цытуюць адных беларускіх пісьменнікаў вельмі часта, а іншых і зусім не заўважаюць. Я памятаю такі падручнік, дзе Васіль Быкаў згадваецца разоў трыццаць, а, скажам, Якуба Коласа там як кот наплакаў. Трэба ўсё ж аб'ектыўна і ўважліва ставіцца да падбору літаратурных матэрыялаў."

Леанід ЛЫЧ, доктар гістарычных навук: "Сёння праблем з беларускамоўнай адукацыяй куды больш, чым іх было ў перыяд беларусізацыі ў 20-я гады. Куды ў большай ступені, у параўнанні з 20-мі гадамі, зрусіфікаваны бацькі сённяшніх школьнікаў. Няма масавай падтрымкі беларусізацыі нашай школы і з боку саміх настаўнікаў, якім цяжка перабудоўвацца і мяняць адшліфаваныя гадамі стэрэатыпы.

Натуральна, узнікае пытанне: з чаго ж пачынаць?

А пачынаць, як мне здаецца, трэба з друку - як мага часцей уздымаць на старонках выданняў праблемы нацыянальнага. Таксама вельмі карысна было б правесці на розных узроўнях навукова-практычныя канферэнцыі на тэму беларусізацыі.

І яшчэ. Калісьці ў часы Расійскай імперыі настаўнікаў, якія ехалі працаваць у гэтак званы Паўночна-Заходні край, заахвочвалі матэрыяльна - ім даплочвалі дадатковых 50 працэнтаў да заробку. Я думаю, сёння мы маглі б пераняць гэтую практыку датычна беларускамоўных настаўнікаў - даплочваючы ім хаця б 25 працэнтаў".

Лявон БАРШЧЭЎСКІ, намеснік дырэктара Нацыянальнага дзяржаўнага гуманітарнага ліцэя імя Якуба Коласа: "Вельмі істотнай праблемай з'яўляецца тое, што сённяшняя сярэдняя школа кепска вучыць дзяцей нават гаварыць па-беларуску. Прычыны знешнія - відавочныя. Прычыны чыста агульнаадукацыйныя - малая колькасць гадзін, адведзеная на беларускую мову і літаратуру, і гэтая колькасць няўхільна змяншаецца. Прычына і ў тым, што камунікатыўны падыход вельмі слаба выяўлены ў падручніках і дапаможніках па беларускай мове і літаратуры. Нават у падручніках па рускай мове аўтарскіх калектываў з удзелам прафесара Мурынай сітуацыя ў значнай ступені лепшая.

Дзеці не ведаюць, як па-беларуску называюцца прадметы ў іх кватэрах і на вуліцы, не кажучы ўжо пра спрадвечныя беларускія назвы жывёл ды раслін і яшчэ тым больш не кажучы пра магчымасці вядзення свабоднай гутаркі пра свае захапленні, пра тое, што робіцца ў маладзёжнай тусоўцы, і г.д.

Калі ў перабудовачны час мы, беларуская інтэлігенцыя, у пісьмах Гарбачову гаварылі ў прынцыпе пра тое ж самае, з партыйных і дзяржаўных устаноў мы атрымлівалі стандартныя адказы: маўляў, для ўсіх выпускнікоў сярэдняй школы існуе абавязковы экзамен па беларускай літаратуры, на якім вучні павінны паказваць сваё ўменні практычнага авалодання беларускай мовай, і таму, маўляў, ваша заклапочанасць, шаноўныя аўтары лістоў, беспадстаўная...

А што мы маем сёння? Праблема практычнага авалодання дзяржаўнай беларускай мовай як была, так і застаецца. (Паспрабуйце зайсці ў любую рускамоўную школу і загаварыць па-беларуску з любым вучнем на калідоры - толькі працэнтаў 15-20 змогуць звязаць некалькі фраз па-беларуску без грубых памылак.) І разам з тым адменены абавязковы выпускны экзамен па беларускай літаратуры.

Напрыклад, у нашым ліцэі мы разглядаем выпускныя экзамены як трэніроўку, найперш - псіхалагічную, перад складаным конкурсам у ВНУ. Апытанні колішніх нашых выпускнікоў, праведзеныя незалежнымі даследчыкамі, паказваюць, што ў абсалютнай большасці выпускнікі ўдзячныя кіраўніцтву ліцэя за тое, што для іх ладзіліся штогадовыя пераводныя і выпускныя экзамены. Гэта была для іх найлепшая падрыхтоўка да здачы экзамену ў ВНУ, а працэнт паступлення ў нас блізкі да 100.

Зразумела, што вопыт нашага ліцэя не можа прэтэндаваць на канчатковую і абсалютную ісціну. Калі наогул наша школа разам з грамадствам, сям'ёй, рознымі дашкольнымі ўстановамі навучыць практычна валодаць беларускай і іншымі мовамі, тады, можа, і знікне неабходнасць абавязковай здачы вусных выпускных экзаменаў - так, як гэта мае месца ў Расіі або ў Польшчы. Бо там няма праблем з вусным маўленнем па-руску ці па-польску. У нас жа сёння ставіць так пытанне занадта рана. Толькі стварыўшы мультымедыйныя, інтэрактыўныя, відэа- і аўдыё- камунікатыўна арыентаваныя падручнікі па беларускай і замежных мовах і ўвёўшы іх у актыўны школьны ўжытак - мы маглі б займець перадумовы для таго, каб у нашых дзяцей не было патрэбы здаваць вусныя выпускныя экзамены па беларускай літаратуры і замежных мовах. А ўжо пры такой пастаноўцы пытання нашым лінгвістам, супрацоўнікам Нацыянальнага інстытута адукацыі неабходна дапамагчы міністэрскім уладам - унесці пасільны ўклад у падрыхтоўку такіх вось дапаможных матэрыялаў".

Міхась ШАВЫРКІН, галоўны рэдактар часопіса "Роднае слова": "Мы спрачаемся і ўвесь час будзем спрачацца, пакуль будзем знаходзіцца на гомацэнтрычнай пазіцыі - гэта значыць калі будзем разглядаць усе нашыя праблемы з пазіцыі людзей. Бо рэч у тым, што зусім не мы з вамі, людзі, якія жывуць сёння на гэтай зямлі, вызначаем, на якой мове трэба вучыцца нашым дзецям. Гэта за нас робіць тая зямля, на якой мы жывем і з якой мы знаходзімся ў арганічнай і касмічнай па сваёй сутнасці сувязі. Наш маўленча-слыхавы апарат суладны з гэтай зямлёй, адпаведна і нашая мова сугучная з гэтай канкрэтнай прасторай. Размаўляючы на гэтай прасторы на мове іншых народаў, мы тым самым прымушаем сябе знаходзіцца ў біялагічнай перанагрузцы. Гэта нам толькі здаецца, што людзі могуць да ўсяго прывыкнуць. Так, рыбкі жывуць і ў акварыуме, але параўнайце, скажам, тую ж англійскую мову ў Вялікабрытаніі і яе збеднены амерыканскі варыянт.

Такім чынам, мы не павінны забываць пра сувязь паміж прыродаю і чалавекам. І ў гэткім разе пра родную мову мусяць дбаць работнікі не толькі Міністэрства адукацыі, але і Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя, Міністэрства аховы здароўя і, вядома ж, вучоныя, якія займаюцца вывучэннем фізічных і біялагічных працэсаў. Трэба думаць разам".

РЭЗАЛЮЦЫЯ: "Мы, удзельнікі "круглага стала", абмеркаваўшы стан і перспектывы беларускамоўнай адукацыі на сучасным этапе, заяўляем пра аб'яднанне намаганняў дзяржаўных і грамадскіх структур па выкананні Закону "Аб адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь" і Пастановы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь "Праграма дадатковых мер па пашырэнні сферы выкарыстання беларускай мовы ў сістэме адукацыі" № 48 ад 27.08.01 г. У сувязі з гэтым лічым неабходным: 1) ажыццявіць ва ўсіх раёнах абласных гарадоў Беларусі набор у падрыхтоўчыя беларускамоўныя класы школ; 2) аднавіць абавязковы экзамен па беларускай літаратуры ў сярэдніх агульнаадукацыйных школах; 3) стварыць беларускамоўныя студэнцкія групы ў Мінску і ва ўсіх рэгіянальных універсітэтах Беларусі; 4) прапанаваць Міністэрству адукацыі распрацаваць праграму "Беларускамоўны падручнік для ВНУ"; 5) Белтэлерадыёкампаніі ўключыць у план тэлеперадач цыкл навучальных праграм па беларускай мове і літаратуры".

Падрыхтаваў
Мікола ЧЭМЕР.

Кніжныя навінкі - з "глыбінкі"

Легенды і паданні Віцебшчыны

У Віцебску абласным аб'яднаннем па арганізацыі пазашкольнай працы з дзецьмі і падлеткамі падрыхтаваны і пры падтрымцы Віцебскага аддзялення ГА "Фонд імя Льва Сапегі" выпушчаны ў свет зборнік "Легенды і паданні Віцебшчыны".

Кніжка з'явілася вынікам карпатлівай працы мясцовых краязнаўцаў. Укладальнік зборніка - метадыст аддзела беларусазнаўства і краязнаўства вышэйзгаданага аб'яднання Наталля Віктараўна Зайцава. Як гаворыцца ў анатацыі: "У зборніку акумуляваны вопыт збірання, вывучэння, выкарыстання і прапаганды народных легенд, паданняў, бывальшчын, назапашаны ў сістэме адукацыі Віцебскай вобласці.

Большую частку старонак выдання займаюць творы гэтых жанраў, зафіксаваныя настаўнікамі і навучэнцамі Віцебшчыны ў перыяд з 15 мая 2000 г. па 1 сакавіка 2001 г., падчас правядзення абласнога конкурсу "Легенды і паданні роднага краю".

Рэкамендацыі па методыцы запісу і апрацоўкі вусных народных апавяданняў, цікавыя меркаванні педагогаў па актуальных праблемах іх даследавання, бібліяграфічныя і іншыя матэрыялы будуць карыснымі самаму шырокаму колу чытачоў, зацікаўленых у зберажэнні і перадачы нашчадкам духоўнай спадчыны беларусаў".

На конкурс паступілі матэрыялы з гарадоў Віцебска, Наваполацка, Оршы, Полацка і з трынаццаці сельскіх раёнаў вобласці ад трыццаці чатырох удзельнікаў. Залічаны дваццаць шэсць зборнікаў - гэта калектыўныя працы, падрыхтаваныя гурткамі, часовымі творчымі суполкамі, прычым пяць з іх (зборнікі з Аршанскага, Докшыцкага, Лепельскага, Лёзненскага і Пастаўскага раёнаў) сабраны педагогамі і навучэнцамі шэрагу ўстаноў адукацыі гэтых раёнаў. Дзвесце восемдзесят тры творы, якія журы прынялі да разгляду, запісаны на тэрыторыі вобласці. Лепшыя з іх і склалі змест зборніка "Легенды і паданні Віцебшчыны".

Адзін з аўтараў кніжкі жыве і працуе на Лепельшчыне. Будучы настаўнікам гісторыі Велеўшчынскай базавай школы, Валерый Уладзіміравіч Тухта стварыў краязнаўчы гурток "Нашчадкі". Вучні старэйшых класаў школы пад кіраўніцтвам настаўніка займаюцца патрыятычна-пошукавай, а таксама праводзяць гісторыка-краязнаўчую работу на тэрыторыі раёна. Яны часта бываюць у паходах і вандроўках, дзе збіраюць і запісваюць народны фальклор, легенды і паданні. Матэрыялы, сабраныя Валерыем Уладзіміравічам і яго вучнямі, неаднаразова друкаваліся ў мясцовай "раёнцы", выступаў ён і ў "Настаўніцкай газеце". У зборнік легенд і паданняў Віцебшчыны ўвайшлі два творы, апрацаваныя Валерыем Тухта - "Адкуль паходзіць Окана" і "Складаем тапанімічны слоўнік краю", а таксама легенда, запісаная былым вучнем школы Сашам Котавым - "Тут вольныя людзі жылі", пра паходжанне вёскі Велеўшчына. Зараз Саша вучыцца ў другой школе, але не парывае сувязяў з велеўшчынскімі "Нашчадкамі".

А нядаўна абодва аўтары зборніка, настаўнік і яго былы вучань, бралі ўдзел у прэзентацыі выдання, якая прайшла ў Віцебску. Вярнуліся поўныя ўражанняў і творчых планаў на будучыню.

Бадай усе аўтары зборніка, і дарослыя, і дзеці - людзі апантаныя, энтузіясты сваёй справы. Пакуль "глыбінка" будзе поўніцца такімі альтруістамі, справа нацыянальнага Адраджэння не зачаўрэе, а некалі, пры больш спрыяльных умовах, выпусціць маладыя парасткі.

Уладзімір МІХНО.

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Рэгістрацыйны нумар 370.

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны прыёмнай рэдакцыі: 36-91-42; намеснікаў галоўнага рэдактара — 36-90-63, 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-53-22; аддзелаў: школ — 36-43-62; праблем выхавання — 36-43-71; інфармацыі — 36-43-71; навукі і ВНУ — 36-44-25; кіравання адукацыяй, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.
ФАКС: 36-53-22, bng@e-mail.ru

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.

Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны Ала ШАЎЦОВА.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку», 220013, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.

Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12. Заказ № 1468
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 26.6.2002 г. у 18.10
Тыраж 30.000 экзэмпляраў.